

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Slægtsbog

UDARBEJDET AF

Familiens Slægtshistorie
Skjern

**Tryk: G.F.Sørensen
Tyttebærvej 6
Viborg**

Slægter vandrer samme vej i blinde
udi i stømmen uden navn,
alle håber, alle siger: Ingen kan os binde.
Dog vandrer alle mod den sidste havn.
Det er ham, som sagte hvisker,
når han tyst og ensom vandrer
" Jeg vil ikke være hos de andre."

B. J. Thomsen,
Taulov.

F O R O R D.

Denne slægtsbog er blevet til gennem et samvirke mellem FAMILIENS SLÆGTSHISTORIE' SKJERN, og en del af slægtens medlemmer.

Ved udarbejdelsen af ANETAVLEN er anvendt kirkebøger, folketællingslister, lægdsruller, skifteprotokoller, skøde og panteprotokoller, justitsprotokoller, tingbøger og jordebøger m.m.

Hver slægtslinie i anetavlen er fulgt så langt tilbage, som det har været muligt ved hjælp af de bevarede kilder, og når en linie standser helt op, må det derfor forstås således, at enten svigter kilderne helt- kirkebøger og andre arkivalier findes ikke - eller de pågældende personer ses ikke døbt i det sogn, hvori de har levet, sigesom heller ikke deres forslægt har nogen tilknytning til sognet. Almindeligvis er i sådanne tilfælde alle omliggende kirkebøger undersøgt.

Gamle dokumenter og lignende er afskrevet direkte, og de fejl, m.m., der forekommer i originalen, vil altså også forekomme i afskriften.

I lister over faddere og forlovere anvendes almindeligvis den samme angivelse og stavemåde, som er benyttet i den pågældende kirkebog, da det vil føre for vidt at forsøge at indentifisere hver enkelt fadder og forlover.

Denne slægtsbog, som vi har fornøjelsen af at udarbejde, er ikke afsluttet, for en slægtsbog kan ikke gøres færdig, så længe slægten stadig lever. Derfor er bogen indrettet således at den med tiden kan ajourføres. Af den grund har det ikke været muligt at nummerere bogens sider.

Til slut følgende bemærkning: Hos læserne af slægtsbogen vil måske melde sig den tanke: Hvad glæde har jeg egentlig af en sådan bog, med dens omtale af en mængde slægtninge og forfædre, som jeg slet ikke kender? Vedkommer disse mennesker i det hele taget mig? Selvfølgelig gør de det: Vor tid med alle dens nok så tekniske fremskridt bygger på fortiden, og alt, også en selv - er et produkt af denne fortid. Johs. V. Jensen har et sted sagt "I et hvert menneske er sammenstuvet dette menneskes slægts fortid". Tænk på, hvad dette egentlig betyder.

En slægtsbog er ingen roman, men en samling minder om ens forfædre, minder, som kan hjælpe én til midt i denne forjagede tid at finde et ståsted. Løb bogen igennem, og tag den så frem når der er god tid til at fordybe sig i dens indhold. En stor del af de personer, der er omtalt, er ganske vist forlængst døde og begravede, men slægtens nulevende personer har et meget nært fællesskab med dem den dag i dag, ikke blot ved blodets bånd, men også ved tanker, ord og handlinger: Færdes man ad gader og veje på slægtens egn, så er det, selv om billedet har ændret sig noget - på de samme gader og veje, at slægtens gamle har gået, ligesom flere af deres huse og gårde, man passerer er de samme, som ens forfædre har henlevet deres tid i. Her har de slidt og slæbt for det daglige brød, og her har de oplevet såvel mørke som lyse timer.

Stærke slægter kan sætte præg på den egn eller by, de kom til at leve i. Det mærkes måske ikke så meget i det daglige, men hver dag er da også kun et lille led i den enkeltes liv, dagene skal lægges sammen i år, og disse år tæller slægten op igen i generationer. Ud fra denne synsvinkel kan det være sundt for mennesket at bedømme sig selv, ikke som enkeltperson, men blot som et led i kæden af generationer. Dette vil kunne bidrage til at hindre utidig hovmod og samtidig give den enkelte en sund og livsbekræftende syn på eget værd.

En døgnvise spår, at om hundrede år er alting glemt, og det er sikkert også rigtigt, når det drejer sig om døgnviser og andet ligegyldigt, men ellers ikke. Enkelthederne forsvinder ganske vist, men tilbage står summen af de enkelte dages trofaste virke med den jord, de bygninger og de evner, som slægten gav hver enkelt at forvalte og give videre.

Med ønsket om at denne slægtsbog må blive til glæde for såvel nulevende som kommende generationer.

FAMILIENS SLÆGTSHISTORIE

SKJERN

Orientering om bogens brug.

For nummereringssystemet i ANFTAVLFN gælder, at alle mandspersoner har lige numre og alle kvindelige personer de umiddelbart derefter følgende ulige numre.

En persons far findes ved at gange denne persons nr. med 2 hvorved følgende ane nr. 4^s far har nr. 8 og moderen nr. 9. Videre har ane nr. 8^s forældre nr. 16 & 17 - og ane nr. 9^s forældre nr. 18 & 19.

Ønsker man at finde barnet af ægteparret med ane nr. 5^4 og 5^5 , halverer man ane nr. 5^4 - får nr. 27 (ulige, altså en datter) gift med ane nr. 26.

Med bogen følger en sol, på hvilke Jens P. Christensen, kaldet (Ejdrup) & Ane Frandsens efterkommere ses opført.

På solens midte står ægteparret

Derefter følger i første ring deres børn, mærket med romertal. I anden række findes deres børnebørn, mærket med store bogstaver. I tredje ring findes oldebørn, mærket med arabertal. I fjerde ring findes tipoldebørn, mærket med små bogstaver. I femte ring findes tiptipoldebørn mærket med arabertal, efterfulgt af en bue.) og eventuelle slægtsmedlemmer i næste generation er mærket med små bogstaver, efterfulgt af en bue,)

T R O L O V E L S E

Trolovelsen kendtes allerede i middelalderen og var en ægteskabsstiftende handling. Efterhånden fik den kirkelige vielse dog større og større betydning, og ved ordinans af 19. juni 1582 bestemtes det, at et ægteskab skulle fuldbyrdes af præsten. Før den kirkelige vielse blev foretaget, skulle der dog finde trolovelse sted i overværelse af præsten og fem andre personer. En sådan trolovelse var forpligtende og kunne kun ophæves efter kongelig bevilling. Efter loven skulle præsterne "alvorligen forbyde de trolovede personer at søge seng sammen, før end de i kirken retteligen blive samlede", men blandt almuen overholdt man ikke denne lovbestemmelse, idet man bibeholdt den gamle opfattelse af trolovelsen som den egentlige ægteskabsstiftende handling.

I året 1799 blev trolovelser helt afskaffet ved kongelig reskript af 4. januar, men trolovelsesskikken fortsatte dog - uden at være ægteskabsstiftende - og er i vore dage afløst af forlovelsen.

Som et ydre tegn på trolovelsen har den trolovede - i hvert fald hvis det var en mere fornem person - en fingerring af guld, der blev anbragt på den fjerde finger, "Thi vise mestre og læger skriver, at der gænger en åre fra hjertet op til den fjerde finger".

Baggrunden for anernes livsvilkår.

Slægtsbogen handler, som det også fremgår af forordet, om anerne, d.v.s. forfædrene, fra de ældste nulevendes bedsteforældre til de ældste man kan finde. Det vil for de fleste undersøgelsers vedkommende sige, at den pågældende slægt kan føres tilbage til omkring 1700 eller noget før, dog ikke for alle slægtens linier.

For flertallet af disse mennesker vil det i reglen ikke være muligt at få overvældende meget at vide udover hvad kirkebøgerne fortæller om dåb, konfirmation, vielse og død. Dog kan man i fæsteprotokollerne få oplysninger om fæstegårdens str., ligesom de ofte beretter om hvor meget fæstebonden skal præstere i landgilde, både naturalier og rede penge, samt hvor meget hoveri han skal forrette, og fæstebønderne var hovedparten af befolkningen uden for købstæderne.

Gennem skifteprotokollerne får man et indblik i, hvad der fandtes i forskellige hjem, såvel fæstebøndernes som andre befolkningsgruppers. Skifterne er som regel lange og udførlige, hver hankeløs kop, skåret tallerken, og andre kasserede ting, som var gemt væk på loft eller pultekammer. er med, men det er vel ikke så meget de, som er nævnt i skiftet, man hæfter sig ved, som det, der ikke er der, man spørger mange gange, hvordan har de dog klaret sig i det daglige liv uden det og det. Selv det mest udførlige skifte, kan dog ikke give læserne et fyldestgørende indtryk af, hvordan man levede dengang, hverken i dagligdagen eller i fest. Oplysninger om livet dengang, kan man kun få, ved at læse hvad samtidige digtere skrev om livet, men her er det også vanskeligt at finde stof om hvordan f.eks. en fæstebondes liv formede sig, der var nu engang ikke noget særligt romantisk over det at være fæstebonde. Når man ved læsning af en slægtsbog forsøger at danne sig et indtryk af, hvordan de mennesker, der er omtalt levede, må man ikke glemme, at for at kunne danne sig et nogenlunde korrekt indtryk af deres liv, må man sætte sig ind i årsagerne til, at de netop levede sådan. Disse årsager er bl.a. den politiske og økonomiske situation i landet samt samfundsforholdene.

For at kunne sætte sig ind i disse ting må man læse mange forskellige bøger, og da det for de fleste læsere gælder, at de ikke har, eller kan skaffe sig de rigtige kilder til disse oplysninger, vil vi her kort redegøre for den politiske og økonomiske situation samt for forholdene her i landet fra c.1700 til c.1880, da det netop er en periode, hvor størstedelen af anerne levede.

Omkring 1650 begynder en langvarig nedgangsperiode i Danmarks økonomiske udvikling, der med visse afbrydelser, således under den store nordiske krig, varede til c.1730. Tilbagegangen er af international karakter, og skyldtes misforholdet mellem ædelmetalproduktionen og vareproduktionen. Her i landet rammes landets hovederhverv, landbruget særlig hårdt. En af hovedårsagerne hertil var, at hollændernes kornopkøb i østersølandene tager af, fordi England begynder at eksportere korn og på grund af sin nærmere beliggenhed ved Holland har gode kort på hånden i konkurrencen med Østersølandene. Nedgangen ytrede sig i tilbagegang i bøndernes kår, ejendomspriserne faldt meget stærkt. Når det berettes, at bygningerne til den første Kristiansborg i 1730 kostede lige så meget som vurderingen af alt jordegods på Sjælland, er det både et udtryk for slottets kostbarhed og for usædvanlige lave ejendomspriser, vel de laveste, vi nogensinde har haft. For byerhvervenes vedkommende kommer depressionen langsommere. Bortset fra svenskekrigene var forholdene i visse perioder af tiden 1650-1720 ganske tålelige. Denne periode er for byernes vedkommende præget af et usædvanligt regeringsinitiativ, selv om resultaterne ikke ganske svarede til anstrængelserne. Det er merkantilismen, der nu har bemægtiget sig de danske regeringskredse fuldstændigt. Ligesom under Kristian den Fjerde forsøger man at oparbejde en hjemlig industri på næsten alle områder, men med et kummerligt resultat. Forståelsen af, at det, man først og fremmest savnede, var dygtige arbejdere, fører til indkaldelse af adskillig fremmed arbejdskraft. Man veg ikke tilbage for at give begrænset religionsfrihed, hvad man i tidligere tid på ingen måde havde kunnet tænke sig. Således fik både franske huguenotter, jøder og katolikker lov til at tage bopæl i den nyanlagte by Fredericia og også for jøders og huguenotters vedkommende til en vis grad i København.

Den store nordiske krig bragte staten i vanskeligheder, som man søgte at afhjælpe ved at udstede papirpenge for første gang i Danmarks historie. Skønt staten havde lovet at indløse dem efter krigen, faldt de stærkt i kurs. Imidlertid, da krigen var forbi, begyndte regeringen planmæssigt at indfri dem med sølv med det resultat, at landet bragtes ud i en deflationsperiode med faldende priser og dyr kredit på et tidspunkt, hvor erhvervslivet i høj grad trængte til billige penge. Med andre ord, statens hæderlighed bragte borgerne ekstra vanskeligheder at overvinde. I det hele taget blev tyverne en svær tid at komme igennem. I 1728 rammes København af en ildebrandskatastrofe, der lagde to femtedele af byen i aske. Man kendte på det tidspunkt ikke til brandforsikring i København, og følgerne blev derfor forfærdelige, så meget mere som de folk, der havde penge, havde anbragt dem i pantebreve i fast ejendom, hvor de så mistede store summer ved branden. Regeringen måtte gribe ind, og et varigt resultat heraf skabtes ved oprettelsen af Københavns brandforsikring i 1731.

Denne trange periode fra 1650-1930 mundede således ud i den rene elendighed. To ting havde man dog vundet i dette tidsrum; man var blevet uafhængig af hollænderne, og man havde i København fået en betydelig handelsby, der ganske vist i kraft af privilegier - var i stand til at opretholde en oversøisk handel til landets forsyning.

Kristian den sjettes regering er i økonomisk henseende meget betydningsfuld. Da det er, som om regeringen begynder at få krammet på økonomisk politik.

Godsejerne var meget utilfredse med, at bønderne kunne opsigte deres fæste og forlade det gods, de boede på. De søgte at interessere regeringen for deres vanskeligheder; og i 1733 udstedtes forordningen om stavnsbåndet, der forbød bønderne at forlade deres fødegods uden godsejerens tilladelse. Formelt begrundedes forordningen med nødvendigheden af at have mandskab til rådighed for den nyoprettede landmilit, men det var ikke noget argument, der vejede tungt. Nu opnåede godsejerne, at de altid kunne få fæstere til deres bøndergårde og således være sikre på en konstant indkassering af landgilde og andre afgifter.

En anden vigtig regeringsbeslutning var forordningen af 17 om kornhandelen, der stort set fastslog, at Danmark fremtidig skulle have monopol på afsætningen af korn i det søndenfjeldske Norge. Man fristes til at tro, at denne forordning har været medvirkende til, at kornpriserne fra dette år begynder at stige, først meget beskedent, men støt og efterhånden temmeligt stærkt.

Den stigning i kornpriserne, som var begyndt omkring 1735, viste sig holdbar. År for år steg kornpriserne støt, så at det efterhånden blev en god forretning at eje jord. Derimod blev fæsternes kår snarere værre. De havde ikke synderligt korn til overs til at sælge og de udnyttedes i stigende grad til hoveri, således at de ofte måtte holde langt flere tjenestefolk og heste, end ejendommen kunne bære, for at yde det tilstrækkelige hoveri og samtidig passe gårdens egen drift. Grunden til, at de udnyttedes så stærkt til hoveri, lå i de stigende ejendomspriser. Godserne handledes ofte; og for at forrente de store summer, der efterhånden anbragtes i dem, var de nye ejere fristede til at udnytte deres bønder til den yderste grænse. På den anden side indså forstandige godsejere også det urimelige i, at den klasse af befolkningen, der arbejdede i det økonomisk vigtigste erhverv, udnyttedes på denne måde. De var klar over, at en forbedring af bøndernes kår ville komme hele samfundet til gode. I disse betragtninger var de påvirkede af fysiokraternes tanker om bondefrigørelse. Det første og måske det økonomisk vigtigste skridt i retning af forbedring af bøndernes kår blev gjort allerede under det gamle regime, i guldbergtiden. I 1781 udkom forordningen om fællesskabets ophævelse. Herefter skulle landsbyfællesskabet ophøre, såfremt en af lodsejerne ønskede det, d.v.s., at han skulle have sine marker udskilt af landsbysamfundet og samlet på et sted, medens agrene hidtil havde været spredt i snesevis over vangene. Resultatet af denne bestemmelse blev en storstilet udskiftning af jorboende på de gamle steder, hvis jorden skulle samles i enkelte lodder til hver mand.

Det blev dog først efter regeringsskiftet i 1784 der kom gang i reformpolitikken på alle områder. I dette år overtog kronprins Frederik regeringen for sin sindsyge fader. Det gamle statsråd blev afskediget og et nyt udnævnt, hvor blandt andet A. P. Bernstorff og Christian Ditlev Reventlow fik sæde. En landbokommission blev nedsat og en række reformer udkom, således om stavnsbåndets ophævelse, om hoveriets afløsning, om statsstøtte til de bønder, der ville overtage deres gårde til selveje o,s,v, I tiden indtil 1807 regner man med, at $\frac{2}{3}$ af fæstebønderne var blevet selvejere. Dermed gik bevægelsen i stå på grund af de vanskelige økonomiske kår, som krigene med England 1801-1814 skabte.

Reformpolitikken kom også handelen med landsprodukter til gode. I 1788 omtrent samtidig med stavnsbåndets ophævelse frigaves handelen med korn og kvæg. Kornhandelen havde siden 1735 været henvist til at søge afsætning på det norske marked, hvilket oprindeligt havde været en fordel, men nu følte man som en hæmning, efter at der var dukket nye favorable markeder op, særlig i England. Kvæghandelen havde i det store og hele været bundet af de gamle bestemmelser fra omkring 1500, hvorefter det var forbudt bønderne at staldfodre okserne. Disse bånd forsvandt nu, hvilket havde et vældigt opsving i studehandelen til følge.

Disse bestræbelser for at indføre økonomisk frihed i modsætning til det hidtil virkende merkantilske tvangssystem viste sig på en række områder også uden for landbruget. Således frigavedes handelen på Island og Finmarken nu for alle indbyggere i monarkiet. I 1793 omordnedes kreditoplagsretten således, at enhver søhandelsby i Danmark for fremtiden fik adgang til at have kredit- og transitoplæg med den tilføjelse, at man ikke længere for at få den ret skulle hjemføre sine varer fra første hånd, altså fra produktionsstedet, men at man måtte tage dem, hvor man fandt for godt. Det er denne bestemmelse, der lægger grunden til provinsbyernes retslige ligestilling med København, og som derved danner et af grundlagene for provinsbyernes storhedstid i perioden efter 1814.

Tidligere havde det været umuligt for den enkelte mindre provinsby at deltage i den udenrigske handel, fordi man var tvunget til at hente varerne på første hånd. Nu derimod kunne man altså blot sende et skib til Hamborg f.eks. og der laste den med en række forskellige udenrigske varer, som man havde en chance for at komme af med inden for en rimelig tid.

Kronen på hele denne frigørelse af det økonomiske liv er toldforordningen af 1797. Det er ikke nogen egentlig frihandelslov, men den er først og fremmest ikke merkan-tilsk. Der fastsættes nu ensartede og ret lave toldafgifter for indførelse af råstoffer og næringsmidler, medens der bevaredes en moderat beskyttelse, indtil 24%, på færdige industrivarer. Store mængder af gamle ind- og udførselsforbud forsvinder ved denne lejlighed. Til udstedelsen af denne i udlandet meget beundrede toldordning er A.P. Bernstorffs navn uløselig knyttet.

Bestemmelsen i 1792 om forbud mod negerhandel er ikke dikteret af økonomiske, men af humane grunde. Slaveriet på De vestindiske øer ophævedes ikke, men det blev fremtidig forbudt at tilføre slaver. Derved steg priserne på slaverne, hvilket igen medførte en bedre behandling, end man tidligere havde givet dem.

Under hele krigen med England, Ja allerede fra 1805, havde en væsentlig del af den relativt store hær været under våben og stået opstillet ved Holstens sydgrænse, ligesom hele landet var sat i forsvarsberedskab. Krigen kostede således daglig store summer, og dens finansiering var derfor et afgørende problem, der i høj grad vanskeliggjordes ved, at statens almindelige indtægtskilder truede med at tørre helt ud. Storhandelens sammenbrud ramte toldindtægterne på det føleligste, ligesom det svigtende erhvervsliv i høj grad gik ud over borgernes almindelige skatteevne. Hertil kom, at statens finansielle stilling ved krigsudbruddet ikke var den bedste.. Man havde undladt at benytte de gode år til at konsolidere finanserne og pengevæsenet. Regeringen greb derfor til det gamle middel. Man lod seddelpressen arbejde, og gennem de offentlige udgifter pumpedes en stadig voksende

strøm af dækningsløse sedler ud i erhvervslivet. Følgerne udeblev ikke. Valutaen sank stadig, og priserne steg. I begyndelsen skete udviklingen ret langsomt, men efterhånden foregik den i stærkt stigende tempo. I 1809 havde kurantsedlen kun 1/3 af sin værdi, 1810 var den sunket til 1/5 og 1811 til 1/7. Der indtraf så en kortvarig standsning, idet regeringen oprettede et valutakontor til regulering af de udenlandske betalinger, men da dette saboteredes fra alle sider og ikke mindst fra staten, brød dets virksomhed sammen, og kursfaldet begyndte igen. Kursfaldet gav anledning til voldsomme valutaspekulationer, idet alle søgte at købe den stabile hamborgske mønt for derved at bringe sig i sikkerhed, hvilket naturligvis yderligere stimulerede faldet. I 1812 var kurantdaleren kommet ned på 1/4 af sin oprindelige værdi, og man besluttede derfor at søge gennemført en radikal stabilisering af pengevæsenet gennem en nedskrivning. Dette skete ved forordningen af 5. januar 1813; det er denne begivenhed man kalder statsbankerotten. Den nedsættende klang, dette ord har, viser datidens indstilling overfor begivenheden. De tilsvarende, overordentligt, hyppige hændelser i vor tid har bragt et andet og mere neutralt ord i anvendelse. Nu hedder det blot stabilisering, devaluering og lignende. Ved samme lejlighed oprettedes en ny statsbank, Rigsbanken.

De første år efter 1814 er fyldt med forhåbninger om at komme i gang igen, og til tider så det virkelig ud, som det skulle lykkes. Der kom et par gode år for landbruget, men snart stod det klart, at bedringen var forbigående.

Tilliden til Rigsbanken var kun ringe. Revidstheden om, at det var staten, der ejede den, og erindringen om dennes tidligere misbrug af seddelpressen gjorde erhvervslivet mistænksomt. Kursen påvirkedes deraf og faldt hurtigt til ca. 5%. Allerede i sommeren 1813 lovede staten derfor, at den ville omdanne banken til en privatbank, i håb om, at dette løfte ville berolige stemningen, hvad der da også i nogen grad lykkedes, så kursen rettede sig betydeligt. I 1818 oprettedes så Nationalbanken, der over-

tog Rigsbankens aktiver og passiver, banken blev en privatbank, der ejedes af aktionærerne. Disse var dels folk, der tegnede en ny aktiekapital, dels bankhæftelsesyderne, der således opnåede nogen erstatning for formuekonfiskationen i 1813. Forholdet til staten ordnedes ved en kongelig bevilling, der skulle gælde i 90 år. Hovedpunktet var, at Nationalbanken skulle have monopol på seddeludstedelsen. Helt uden indflydelse blev staten dog ikke, idet bl.a. en af de fem direktører skulle udnævnes af kongen. Den politik, banken skulle følge, gik ud på, at sedlerne skulle bringes i pari. Dette kunne kun nås ved en formindskelse af seddelmængden. Dette gjorde man dels ved at hindre udlån ved en meget høj diskonto, dels ved at optage et stort lån, hvorved seddelmængden straks nedbragtes noget. Bestræbelserne for at bringe vor valuta i pari var i og for sig højst prisværdige, men prisen, man måtte betale derfor, var uden tvivl for høj. Inddragningen kunne nemlig kun ske på erhvervslivets bekostning. Når man ikke kan låne, kan man ikke drive handel; og med de rentesatser, som Nationalbanken arbejdede med, og med de midler, som den overhovedet stillede til disposition, kunne kun lidet udrettes. Pengemængden bliver et fremtrædende træk i de følgende års historie. Det er i første række den, der lammer erhvervslivet. For Danmarks industri betød efterkrigsårene den fuldstændige ruin. Trods mange skuffelser og vanskeligheder havde man fået stabledet en ganske anselig fabriksvirksomhed på benene. Det gjalt således tekstilindustrien. Der var uden tvivl lige så mange mennesker beskæftiget ved tekstilfabrikationen i København i slutningen af det 18. århundrede, som der er i dag. Med toldloven af U797 havde man besluttet at udsætte denne industri for fremmed konkurrence. Den kom ikke straks. Krigen kom nemlig til at virke som en fortsat beskyttelse, så at man først nu kunne vente den. Den udeblev ikke, og dert slag, den udenlandske konkurrence rettede mod den danske industri, blev dræbende. De danske industrivirksomheder, der overlevede disse år, er næmt talte.

Intetsteds virkede krigen hårdere end inden for landbruget. Med eet slag havde krigen ændret landets økonomiske struktur. Fra at være et erhverv i andet plan var landbruget blevet det man så hen til efter frelse fra økonomisk ruin, efter at storhandelen var brudt sammen. En kort tid syntes det, som om forventningerne skulle gå i opfyldelse, men ulykken kom hurtigt. Det var markederne som svigtede. Det danske korn måtte konkurrere på lige fod med alt andet korn på det norske marked, og priserne trykkedes. Samtidig skete der endnu alvorligere ting med det engelske marked, der var kommet til at betyde meget i slutningen af det 18. århundrede. Ved den engelske kornlov af 1815 standsede nemlig praktisk talt al udførsel til dette land.

Virksomheden af denne lov i Danmark var voldsom, en svær krise gik over landbruget, sværere end nogen senere. Med faldet i kornpriserne fulgte et fald i ejendomspriserne, der gik ned fra ca. 1000 kr. pr. td. hartkorn til ca. 100 kr. Rede penge fandtes ikke blandt landbefolkningen, og staten måtte overtage mange ejendomme for skatterestancer. Dette medførte til gengæld, at det blev for unge folk at få en gård, helt modsat, hvad der var tilfældet under den sidste landbrugskrise, hvor ejendomspriserne blev holdt kunstigt oppe. Perioden 1818-1828 er vel den hårdeste tid, vort land nogensinde har måttet stå igennem.

Men året 1824 nåede kornpriserne bunden, og fra da af gik det stadigt og ret jævnt opad. Opgangen varede til henimod 1880, på hvilket tidspunkt kornpriserne var ca. 3 gange så høje som i 1824. Selv om kornpriserne på verdensmarkedet nu og da også breder sig til Danmark, bliver det efterhånden - om end i begyndelsen langsomt - virkelig gode tider for det danske landbrug; og det gamle ord, der siger, at når bønderne har penge, har vi alle penge, kommer omsider også til at holde stik inden for byerhvervene. Fra begyndelsen af 30'erne står det alle klart, at kornhandelen er grundstenen i Danmarks økonomi; af den er alle afhængige.

Det danske korn blev lagt på kreditoplæg i England for at være klart, når priserne steg, og tolden faldt, så eksporten blev lønnende. Kvaliteten af det danske korn

havde tidligere ladet meget tilbage at ønske. En medvirkende faktor hertil havde vel været, at det danske korn havde indtaget en monopolstilling på det norske marked. Nordmændene i det søndenfjeldske Norge skulle købe deres korn i Danmark, og bevidstheden herom bevirkede, at man ikke følte særlig trang til at kæle for kvaliteten, hvad der med rette havde givet anledning til megen bitterhed fra norsk side. Da vort korn derfor pludselig blev vor vigtigste vare og skulle gøre sig gældende på verdensmarkedet, lod det meget tilbage at ønske. Det fremkom fugtigt og urenset og placeredes derfor lavt på noteringerne. Tyske købmænd, navnlig i Kiel, begyndte ligefrem at købe dansk korn med det formål at forædle det. Denne tanke toges op af Hans Puggård, der selv rejste rundt og foretog sine opkøb medbringende sin indforskrevne rensemaskine. Metoden vandt indpas, og i løbet af 20 årne gjordes der en stor indsats fra købmændenes side for at oparbejde en kvalitetsvare, hvilket omsider kronedes med held.

Bønderne solgte deres korn til købmanden i provindsbyen. Oprindeligt foregik det i løbende regning, således at bønderne modtog varer for kornet til en pris, der fastsattes af købmanden. Den var måske ikke videre høj, men til gengæld var de sikre på to ting, nemlig at de altid kunne komme af med kornet og altid opnå varekredit, når det kneb. Efterhånden, navnlig omkring 1840, begynder bønderne dog at få interesse for noteringerne på verdensmarkedet. Da regeringen samtidig bryder byernes kornhandelsmonopol ved at tillade enhver at opkøbe korn til videre forhandling, kommer købmændene ud for en konkurrence, der gør, at bønderne kommer til at stå stærkere. Det benytter de til at kræve verdensmarkedets pris for deres korn.

Med kornhandelens opsving bliver provinskøbmanden en central skikkelse i det danske erhvervsliv. Herom vidner de store gamle købmandsgårde i vore provinsbyer. De ligger ofte mellem hovedgaden og havnen. I forbygningen er butikken. Gennem en port kommer man ind på den store gårdsplads. Her holdt bønderne ind, når de kom til

byen med deres varer. Staldplads og hestefoder var købmandens service tillige med en bid mad og en dram. Gårdens andre længer optoges af kornmagasiner og andre pakhuse: Ofte fandtes også et brændevinsbrænderi installeret. På havnepladsen fandtes kul- og tømmerplads. Det er de store blandede købmandsforretningers storhedstid, således som vi f.eks. kender dem fra Goldschmidts novelle "Fra min onkels Tømmerplads".

Provinskøbmændenes forretning var meget sammensat. Kornet var hovedvaren. Efter tørring og rensning udskibes det til England. Transporten foregik i reglen på købmandens egne småskibe. Fra England hjemførtes efterhånden både industrivarer og kul, ligesom skibene lejlighedsvis bragte en ladning tømmer fra Norge. Dette gav anledning til en omfattende detailhandel. I butikken forhandlede manufaktur, kolonial og isenkram. Fra pladsen solgtes tømmer, kul og støbegods. Kundekredsen udgjordes først og fremmest af bønderne, men selvfølgelig også af byens indbyggere og landhåndværkerne.

Prisudviklingen er stadig gunstig gennem 30'erne, og bønderne begynder at forvinde de dårlige tider, således at deres forbrug stiger, og omsætningen yderligere fremmes. Stadig virker imidlertid den engelske kornlov hæmmende på markedet, den ophæves først i 1846, og først dermed kommer kornhandelen i sit fuldeste flor.

Tiåret fra midten af 40'erne til midten af 50'erne er provinsbyernes store blomstringstid. Provinsbyernes fremgang understregedes af en stærk vækst i befolkningstallet, medens København samtidig stagnerer på dette punkt. På mange områder viser provinsbyerne deres virketrang. I 1837 får Århus således en filial af Nationalbanken. Det ville Odense også have; og da den ikke fik det, tog dens handelsstand i 1846 initiativet til grundlæggelsen af Danmarks første private bank i moderne forstand: Fyens Disconto Kasse. Det er også i Odense, det første gasværk grundlægges, adskillige år før København fik sit. Der strømmer en frisk bølge af fortagsomhed over provinsbyerne. I 1854-57 grundlægges i alt 13 provinsbanker, de fleste i Jylland.

Efter ophævelsen af korntolden i England i 1846 syntes fremtiden sikret for det danske landbrug. Der var skaffet et sikkert afsætningsmarked til priser, der foreløbig sig favorable. Årene fra 1846 til ca. 1880 er måske de bedste, det danske landbrug har haft. Ejendommene, der er et godt udtryk for landbrugets rentabilitet, steg bestandig i disse år. Hertil kom, at det danske landbrug ikke kendte til import af råstoffer, hvis eventuelle prisstigninger kunne true med at berøve bøndernes deres fortjeneste. De tekniske fremskridt var gennemgående kun få. Det vigtigste var at man begyndte at dræne de sure jorder. Derimod anvendte man fremdeles kun staldgødningen, der på grund af kornavlens overvægt var ret sparsom. Resultatet udeblev heller ikke. Mod periodens slutning begynder resultaterne af rovdriften at melde sig i form af nedsat afgrøde. Men foreløbig var der ingen grund til bekymring. Der foregik blandt bønderne en storstilet opsparing, men midlerne anbragtes gennemgående forsigtigt i sparekasser. Den første oprettedes i 1810 på Holsteinsborg ved grevens foranstaltning og som en filantropisk institution. Hidtil havde bønderne ikke haft noget sted, de kunne gå hen med deres sparemidler. I fæsteperioden kunne de ikke yde hinanden sikkerhed i jord. Det var derfor mest blevet til, at de satte det i sølvtøj, som det fra gammel tid havde været skik. Sparekassen i Holsteinsborg fik mange efterfølgere, og efterhånden blev det bønderne selv, der fik ledelsen. De midler, der opsparedes, blev af stor værdi, da de dårlige tider satte ind.

A N E T A V L E
for
Jens Peter Christensen
og
Ane Frandsen

Jens Peter Christensen, kaldet Ejdrup, nævnes fra giftemålet 1869 som indsidder hos svigerfaderen gårdmand Frands Mortensen i Sønderholm. I begyndelsen af 1870'erne blev han ejer af et mindre husmandssted i Sønderholm by og sogn, hvor han boede til omkr. århundredeskiftet, da han blev husmand i Tostrup i samme sogn. Jens Peter var født den 4. januar 1835 i Nibe by, søn af daglejer Christen Sørensen (Ejdrup) og hustru Maren Petersdatter; faddere ved hans dåb var byfogedens pige Karen Jacobsdatter, N. Petersens pige Kirstine Larsdatter, Peder Pallesen (barnets morfar), Peder Christian Jensen og Lars Christian Pallesen.

J.P. Christensen (Ejdrup) døde efter 1913. Han er ikke fundet død i Sønderholm søgns kirkebog, så han er sikkert flyttet til en af børnene på Fyn.

Jens Peter og Ane Frandsen tjente sammen i Nibe, hvorfra de den 5. november 1868 kom til Sønderholm - og der blev de gift en måned senere. Allerede i januar 1869 blev deres ældste barn født.

Ungkarl Jens Peter Christensen af Sønderholm, 33 år gl., blev gift den 12. December 1868 i Sønderholm kirke med pigen

ANE FRANDSEN

3

24 år gammel. Forlovere var husmand Peder Nielsen og Gårdmand Frands Mortensen, Begge af Sønderholm.

Før dette ægteskabs indgåelse havde Ane Frandsen den 20. marts 1866 i Sønderholm født drengen Peder Christian Frandsen, som fra 1890 var husmand i Tostrup i Sønderholm sogn; Christian Frandsens far var Thomas Larsen Tylstrup, tjenestekarl i Restrup kro.

Ane Frandsen der enkelte gange blev kaldt Frandsdatter, var født den 19. maj 1844 i Sønderholm, datter af gårdmand Frands Mortensen og hustru Ane Margrethe Justdatter. Ane Frandsen døde den 31. august 1913 i Tostrup i Sønderholm sogn, 69 år gammel.

Folketællingen 1870: Sønderholm by og sogn:

Frands Mortensen, 60 år, født i sognet, gårdmand.

Ane Margrethe Justesen, 50 år, født i sognet, hans kone.

Ane Frandsen, 25 år, født i sognet, deres datter, gift.

Kirstine Marie Christensen, 1 år, hendes datter.

(Jens Peter må have tjent andet steds, hvorfor han er opført i folketællingen på det pågældende sted).

Folketællingen 1880: Sønderholm by og sogn:

Jens Peter Christensen, 45 år, født i Nibe, husmand.

Ane Frandsen, 35 år, født i sognet, hans kone.

Christine Marie Christensen, 11 år, født her, deres datter.

Frands Christensen, 8 år, født her, deres søn.

Ane Margrethe Christensen, 3 år, født her, deres datter.

Christen Sørensen, kaldet Ejdrup, nævnes i årene fra giftemålet 1832 til 1837 som daglejer i Nibe by; men derpå synes han at være flyttet bort - og hans senere skæbne kendes desværre ikke.

Ved folketællingen 1834 opførtes hans kone og datter som boende i samme hus i Melgaden i Nibe, hvor hendes forældre boede.

Christen var født 1799 i Ejdrup by og sogn, hjemmedøbt den 19. maj, i kirken den 23. juni, søn af husmand Søren Jensen og hustru (Bodil eller Bolette Sørensdatter); faddere ved hans dåb var Jens Skomager, Christen Kirkegård og hans karl Lars Hansen, han blev båret til dåben i kirken af Lars Skomagers datter Else og Niels Nielsens datter Maren stod hos, alle personerne var fra Ejdrup.

Christen Ejdrup døde efter 1837, men uvist hvor.

Ungkarl Christen Sørensen fra Ejdrup, 33 år gl., blev gift den 9. marts 1832 i Nibe med pigen

MAREN PEDERSDATTER

32 år gammel; forlovere var Peder Pallesen og Christen Mølgård.

Maren Pedersdatter var født den 28. januar 1800 i Grydsted i Vokslev sogn, datter af ugifte Maren Lauridsdatter (eller Larsdatter) og udlagde barnefaderen Peder Pallesen (forældrene blev gift året efter); faddere ved hendes dåb var Jens Nielsens kone, Else Nielsdatter, Niels Lauridsen, Anders Lauridsen, Jacob Brøys.

Maren Pedersdatters død er heller ikke fundet.

Mens parret boede i Nibe ses de at have fået 3 børn, nemlig
Bodil Marie, Født 1832,
Jens Peter, født 1835,
Maren Kirstine, Født 1837.

Frands Mortensen overtog ved fæstebrev af den 30.12. 1844 under godset St. Restrup fæstet af Thomas Andersens forrige gård den nuværende matrikel nr. 25 i Sønderholm by og sogn af hartkorn 3-7-1-1/4, hvortil hørte mat.nr. 500 af hartkorn 0-3-2-3/4, ialt 4-2-3-2, samt et par små andele af fælleslodderne 50 og 51.

Ved købekontrakt af den 15.8.1847 og endeligt skøde af den 30.12 1852, alt tinglæst den 15.1.1853, købte han gården til selveje for 1800 rigsbankdaler af skiftekommissionen i fallitboet efter St. Restrups tidligere ejer cand. juris. Thomas Joachim Andreas Møllerup i København (Hornum og Fleskum herreders skøde- og panteprot. nr. 13, 1851-54, B.35.D-SP21, folio 331b).

Frands Mortensen var født 1810 i Sønderholm by og sogn, hjemmedøbt den 7.12, i kirken den 1.1.1811, søn af gårdmand Morten Christensen og hustru Anne Frandsdatter; faddere ved hans dåb var Mette Frandsdatter, Anne Marie Jensdatter, Jørgen Jensen i Tostrup, Christen Gürtler og Jens Sørensen af Klitgård.

Han døde den 26.11.1888 som aftægtsmand i Sønderholm by og sogn 78 år gammel.

Ungkarl Frands Mortensen, gårdbeboer i Sønderholm, 33 år gammel, blev den 26.12.1843 i sønderholm gift med pigen

ANE MARGRETHE JUSTDATTER

Af Sønderholm, 24 år gammel; forlovere var gårdmand Laust Christensen og grdm. Christen Mortensen, begge af Sønderholm.

Hun var født den 30.5.1819 i Sønderholm by og sogn, datter af ungkarl Just Hansen og pigen Anne Christensdatter, begge af Sønderholm (de blev gift 6 år senere); faddere ved hendes dåb var gårdmændene Jørgen Clausen, Peder Nielsen, Ungkarl Christen Christensen, alle af Sønderholm.

Ane Margrethe Justesen døde den 2.3.1889 i Sønderholm, 69 år gammel.

Folketællingen 1845: Sønderholm by og sogn:

Frands Mortensen, 35 år, født i sognet, gårdmand.

Ane margrethe Justdatter, 26 år f. i sognet, hans kone.

Ane Frandsdatter, 1 år, deres datter.

1 karl og 1 pige.

Ane Margrethe og Frands Mortensen fik ialt 7 børn, hvoraf sønnen Christian Frandsen, født 1854, overtog fødegården.

SØREN JENSEN(MØLLER)

8

Søren Jensen, der i 1812 og senere blev kaldt Møller, nævnes i 1793 i Kjeldal i Ejdrup sogn; men fra 1796 og resten af sit liv nævnes han som boende i Ejdrup by, hvor han var husmand og daglejer.

Søren Jensen, der angives født 1765 eller 68, var af ukendt herkomst. Ejdrup sogns kirkebog mangler fødte i årene 1753-69, folketællingen 1787 og Halkjærgårds godsarkiver hjælper heller ikke ved problemets løsning.- Søren Jensen af Kjeldal blev konfirmeret 1785, 17 år gammel, men forældrenes navne anføres ikke.

Søren Jensen, fattiglem i Ejdrup, døde den 12 mej 1839, 76 år gammel.

Søren Jensen af Kjeldal blev trolovet den 1. februar 1793, og viet den første søndag i fasten samme år med pigen

BOLETTE SØRENSDATTER

9

forlovere var Lars Mann og Christen Kirkegård af Ejdrup.

Bolette Sørensdatters herkomst kendes desværre heller ikke, hun var ligeledes født c.1765-68.

Søren Jensens kone,Bolette Sørensdatter, i Ejdrup døde 1812, og blev begravet den 26 juli, 44 år gammel.

Søren Jensen, 50 år, husmand i Ejdrup, blev gift anden gang den 27 december 1816, i Ejdrup med pigen

MARGRETHE JENSDATTER

38 år, tjenende i Blære: forlovere var indsidder Isach Nielsen og gdm. Søren Christensen, begge i Ejdrup.

Margrethes død er ikke fundet.

Folketællingen 1801: Ejdrup by og sogn:
Søren Jensen, 36 år, jordløs husmand med en lille toft,
tjener udensogns.

Bolette Sørensdatter, 36 år, hans kone.

Marie Kirstine Sørensdatter, 7 år.

Jens Sørensen, 5 år.

Christen Sørensen, 2 år, deres børn.

Folketællingen 1834: Ejdrup by og sogn:

Søren Jensen Møller, 69 år, daglejer.

Margrethe Jensdatter, 57 år, hans kone.

Bodil Marie Sørensdatter, 9 år, deres datter.

PEDER PALLESEN

10

Peder Pallesen nævnes i folketællingen 1801 som nationalsoldat og tjenestekarl hos gårdmand Lars Jensen i Grydsted i Vokslev sogn - året før havde gårdmandens datter Maren født ham en datter - og i 1802 blev parret gift. Endnu i 1806 boede Maren og Peder Pallesen i Grydsted.

Før 1815 flyttede parret til Nibe, hvor Peder Pallesen ernærede sig som fisker. Både i 1818 og 34 boede familien i Melgade i Nibe.

Peder Pallesen var født 1774 i Bislev by og sogn, døbt den 15. august, søn af Palle Bertelsen og hustru (Karen Christensdatter); faddere ved hans dåb var Laurids Smeds datter i Vokslev, Anne Laursdatter, som bar barnet, Lars Møllers datter i Pierboderne, Karen Laursdatter, som gik med, mandsfaddere var Lars Bertelsen, Christen Bødker og Hans Peiteresen, alle 3 af Bislev.

Peder Pallesen, gift daglejer og fattiglem i Nibe, døde den 4. august 1847 af leversyge og vattersot, 76 år gammel.

Peder Pallesen blev trolovet den 27. september 1801, og viet samme år med pigen

MAREN LARSDATTER

11

Maren Larsdatter, var født 1787 i Grydsted Vokslev sogn, døbt den 15. juli 1787, datter af Lars Jensen og hustru (Anne Marie Petersdatter); faddere ved hendes dåb var Jens Larsens kone, Niels Olufsens steddatter Else, Christen Lund

Niels Poulsen, Christen Eriksen, alle af Grydsted.
Maren, der levede endnu i 1834, overlevede sikkert manden,
men hendes død er forgæves søgt i Nibe kirkebog.

Folketællingen 1818: Nibe: Melgaden nr. 137:

1. familie: Peder Pallesen, 60 år, fisker.
Maren Larsen, 54 år, hans kone.
Marie Pedersen, 32 år, ugift, deres datter.
2. familie: Maren Pedersen, 34 år, gift, hjemme hos for-
ældrene, ernærer sig af håndarbejde.
Bodil Marie Christensen, 2 år, hendes datter.

MORTEN CHRISTENSEN

12

Morten Christensen overtog den 12. juli 1808 under godset St. Restrup fæstet af fødegården i Sønderholm by og sogn på 6 tdr. hartkorn, hvoraf han i årlig landgilde til hvert års mortensdag skulle yde 4 rdlr., ltd. 4 skp. byg og 1 td. 4 skp. havre (ST. Restrups godsarkiv: fæstebreve, G.141-17). Under fæstebrevet er tilføjet, at gårdens hartkorn ved udskriftningen blev forandret til 5-4-3- $\frac{1}{2}$, som ved matrikuleringen 1844 blev sat til 4-2-2-3/4 (nuv. mat.nr. 26 og 50b).

Gården der blev udflyttet på Sønderholm mark, blev senere overtaget af sønnen Jens Mortensen ved fæstebrev af 14.4. 1847; han købte gården til selveje 1852/53 for 1800 rbdlr. (Hornum-Fleskum herreders skøde- og panteprot. nr. 13, 1851-54, B,35.d-sp.21, fol. 316).

Morten Christensen var født 1779 i Sønderholm by og sogn, døbt den 18. april, søn af Christen Mortensen og hustru (Inger Nielsdatter); faddere ved hans dåb var Christen Jensen, Peder Jensen Kok, Jens Mortensen, Morten Sørensens hustru af Nørholm og Niels Jensens datter i Nyrup.

Morten Christensen, udflyttergårdmand på Sønderholm mark, døde den 4. november 1833, 56 år gammel.

Ungkarl Morten Christensen af Sønderholm by blev gift den 2. januar 1803 i Sønderholm med pigen

Forlovere var Frands Nielsen og Jens Mortensen.

Anne Frandsdatter var født 1779 i Sønderholm by og sogn, døbt den 26. september, datter af Frands Nielsen og hustru (Birgitte Jensdatter); faddere ved hendes dåb var Niels Frandsen, Niels Slot, Søren Jensen, Maren og Anne Jensdatter.

Anne Frandsdatter døde den 16. februar 1849 hos sønnen Jens Mortensen, 66 år gammel.

Folketællingen 1834: Sønderholm sogn:

Ane Frandsdatter, 55 år, enke, gårdmandsenke.

Frands Mortensen, 23 år.

Niels Mortensen, 22 år.

Jens Mortensen, 18 år.

Gertrud Mortensdatter, 15 år.

Den 5.12.1833 blev skiftet efter Morten Christensen, udflyttergårdmand fra Sønderholm by, afholdt i overværelse af enken Ane Frandsdatter med lavværge Gregers Nielsen, husmand i Klitgård, samt børnene:

Christen Mortensen af Klitgård, myndig.

Frands Mortensen, 23 år.

Niels Mortensen, 20 år.

Jens Mortensen, 17 år.

Inger Mortensdatter, gift med gårdmand Anders Christensen i Sønderholm.

Birgitte Mortensdatter, ugift.

Gertrud Mortensdatter, ugift.

Skiftet (St. Restrup skifteprotokol 1829-50, G.141-86.

fol.62ff) indeholder bl.a. følgende registrering af boers effekter.

<u>I dagligstuen</u>	rdl.	mk.	sk.
1 fyrre bord	0	5	0
1 kistebænk	0	4	0
1 kakkelovn	8	0	0
1 gl. stort madskab	0	1	8
1 træstol	0	0	4
(på et sengested):			
1 rødtribet olmerdugs overdyne	3	0	0

	rdl.	mk.	sk.
1 ulden underdyne	2	0	0
2 puder	1	0	0
1 lagen	0	3	0
<u>I storstuen:</u>			
1 rødtribet olmerdugs overdyne	2	0	0
1 gl. underdyne	0	4	0
1 gl. bångarns lagen	0	1	8
1 pude	0	1	0
(på et andet sengested):			
1 gl. overdyne	0	2	0
1 underdyne	0	1	0
1 klædekiste	0	3	0
(hvori fandtes den afdøde mands klæder):			
1 blå kjole	1	0	0
1 par blå bukser	0	3	0
1 vest	0	1	8
1 par hvide strømper	0	1	0
1 hat	0	1	0
3 skjorter	0	4	0
1 par støvler	0	1	0
1 tønde	0	0	8
1 øltønde	0	1	0
<u>I bryggerset:</u>			
1 kobberkedel	7	0	0
1 stort bryggerkar	0	2	8
1 bærekar	0	0	8
1 dejntrug	0	1	0
1 strippe	0	0	8
<u>I køkkenet:</u>			
1 indklemme	0	0	8
noget lertøj	0	1	0
<u>På loftet:</u>			
4 kornsække	1	0	0
1 flab (?)	0	1	8
2 halmløb	0	1	8
<u>I gården og i udhusene:</u>			
2 træharver	1	0	0
1 beslagen vogn med agesæt	20	0	0
1 do. med møgfjæl	8	0	0

	rdl.	mk.	sk.
1 plov med tilbehør	3	0	0
lader og skravl til en vogn	1	0	0
2 sæt hestetøj	1	2	0
1 slibesten	0	0	8
2 høleer	1	0	0
1 lyngle	0	1	8
1 fork	0	1	0
4 river	0	0	8
2 grebe	0	2	8
1 hakkelseskasse med kniv	0	4	0
(besætningen):			
1 sort hoppe, 19 år	12	0	0
1 gl. blæset hest, 24 år	6	0	0
1 rødblisset hest, 13 år	15	0	0
1 brun hoppe, 8 år	24	0	0
1 spade	0	1	0
1 sortbroget ko, 13 år	8	0	0
1 sorthjelmet ko, 10 år	10	0	0
1 sortstjernet ko, 7 år	12	0	0
2 åringskalve	8	0	0
5 får og 3 lam	<u>14</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Boets samlede værdi	179	0	12

Enken oplyste, at hun ikke skyldte nogen noget, uden herskabet for afgifter og kgl. skatter, nemlig 148 rdblr. 7 skill. navneværdi; men til gårdens drift hørte efter fæstebrevet fra 1808 værdier for ialt 138 rdblr. 2 mk. sølvværdi, der blev intet at arve for enken og børnene.- Enken fortsatte med at drive fæstegården.

Just Hansen var daglejer og lejehusmand eller indsidder i Sønderholm by og sogn.

Han var født 1801 i Sønderholm by og sogn - præsten skrev i kirkebogen: 29.7 lod Claus Nielsen i Sønderholm sin ukonfirmerede datter Anne Clausdatter uægte barn hjemmedøbe og nævne Just; til barnefader blev udlagt Hans Engelbreth, en gift skomager i Ålborg, som havde påtaget sig at kurere hende (altså Anne Clausdatter) for vanførhed i begge hendes ben. Barnet blev fremstillet i kirken 13.9. - faddere var da: Niels Mortensen, Gregers Pedersen, Niels Clausen, Christen Villadsens hustru og Maren Jensdatter. Just Hansen levede endnu i 1838, men hans død er forgæves søgt i Sønderholm sogns kirkebog.

Ungkarl Just Hansen af Sønderholm, 24 år gl., blev gift den 27.3.1825 i Sønderholm med pigen

ANNE CHRISTENSDATTER

Anne Christensdatter af Sønderholm 28 år gammel. Forlovere var: gårdmand Niels Clausen, og Peder Nielsen, begge af Sønderholm.

Anne Christensdatter havde før vielsen født Just Hansen to børn, nemlig Ane Margrethe Justdatter, født 1819 (se ane nr. 6-7), og Jens Justesen, født 1823. I ægteskabet fik de bl.a. sønnen Gregers, født 1825.

Anne Christensdatters fødselsår angives forskelligt. i 1825 var hun 28 år, i 1834 var hun 44 og i 1838 var hun 47 år gammel. Hendes fødsel er forgæves søgt i sognets kirkebog _ måske kunne hun være identisk med Christen Rytter i Sønderholm og hustru Anne Laursdatters datter Anne, der ved folketællingen 1801 angives at være i 9. år; men noget sikkert kan desværre ikke siges herom.

Anne Christensdatter døde den 2. oktober 1838 i Sønderholm, 47 år gammel.

Folketællingen 1834: Sønderholm:
Just Hansen, 33 år, daglejer.
Anne Christensdatter, 44 år hans kone.
Ane Margrethe Justdatter, 15 år.
Jens Justsen, 11 år.
Gregers Justsen, 8 år.
Anne Justdatter, 6 år.

PALLE BERTELSEN

20

Palle Bertelsen var fra før 1770 fæster under Lundbæk gods af et husmandssted i Bislev by og sogn. Den 8. december 1776 fik han udstedt fæstebrev på husmandsstedet, hvoraf han årlig skal yde 24 dages hoveri, samt 12 skilling i rede penge og "løb efter tur" (Lundbæk fæsteprotokol 1739-1852, G.139-5, f.156).

Den 22 juni 1784 fik han endnu et fæstebrev, nemlig på 3 fag hus i Bislev, der før havde været beboet af Jens Boes enke (samme prot., f.191).

Palle Bertelsen, der var født før 1740, var tydeligt nok bror til Laurs eller Lars Bertelsen, f.c.1727, død 1777 som gårdmand i Bislev; og Laurs Bertelsen siges i fæstebrevet 1760 (ovennævnte prot., f.101b) at være fra Vokslev sogn, hvis kirkebog desværre ikke går så langt tilbage i tiden - måske kunne brødrenes mor være Bertel Smeds enke i Vokslev, der døde 1774.

Palle Bertelsen døde mellem 1784 og 87, men hans død er ikke indført i Bislev sogns kirkebog.

Han blev gift før 1770 (hverken i Nibe, Vokslev eller Bislev) med

KAREN CHRISTENSDATTER

21

Karen Christendatters herkomst kendes ikke

Hendes død er heller ikke fundet indført i kirkebogen - hun nævnes sidste gang i folketællingen 1787 for Bislev by og sogn:

Karen Christensdatter, 48 år, enke efter 1. ægteskab, fattig husboerske.

Else Pallesdatter, 7 år.

Kirsten Pallesdatter, 3 år.

Lars Jensen var under Lundbæk gods fæster af en gård på 4 tdr. hartkorn i Grydsted i Vokslev sogn.

Lars Jensen, hvis fødselsår angives til 1735, 1731 og 1730, var af ukendt herkomst - rimeligvis født i Vokslev sogn hvis kirkebog først begynder i 1765.

Han døde som aftægtsmand i Grydsted den 17.2.1823, 93 år gammel.

Han blev gift første gang senest 1758 - antagelig i Vokslev sogn med pigen

MAREN JENSDATTER

23

Maren Jensdatter der var født c. 1732, døde 1780 i Grydsted, og blev begravet den 28. 5., 48 år gammel.

Efter hendes død blev han gift anden gang 1780/81 - hverken i Nibe, Vokslev eller Bislev, med pigen

ANNE MARIE PEDERSDATTER

Hun, der fejlagtigt enkelte gange kaldtes Maren, angives at være født 1747, 1743 og 1746; men hendes herkomst kendes desværre ikke.

Anne Marie Petersdatter døde den 23.1.1820 i Grydsted, 74 år gammel.

Folketællingen 1787: Grydsted i Vokslev sogn:

Lars Jensen, 52 år, gift 2. gang, gårdmand.

Anne Marie Petersdatter, 40 år, gift 1. gang, hans kone.
børn af 1. ægteskab:

Else Larsdatter, 19 år.

Niels Larsen, 17 år.

Anders Larsen, 15 år.

børn af 2. ægteskab:

Maren Larsdatter, 4 år.

Peder Larsen, 3 år.

folketællingen 1801: Grydsted i Vokslev sogn:

Lars Jensen, 70 år, gift 2. gang, gårdmand.

Maren Petersdatter, 58 år, gift 1 gang, hans kone.

Peder Larsen, 17 år.

Maren Larsdatter, 19 år.

Else Larsdatter, 9 år.

Maren Pedersdatter, 1 år (Marens datter).

Peder Pallesen, 26 år, tjenestekarl og nationalsoldat.

Et udmærket indtryk af familiens økonomiske forhold fåes af det skifte, der den 6.10.1780 blev afholdt efter Lars Jensens første kone Maren Jensdatter (Lundbæk skifteprot. 1741-80, G.139-10, f.347).

Maren Jensdatters børn med Lars Jensen anføres da således:

Jens Larsen, 22 år.

Niels Larsen, 19 år.

Søren Larsen, 16½ år.

Anders Larsen, 11½ år.

Peder Larsen, 8 år.

Else Larsdatter, 14½ år.

Som formynder nævnes børnenes morbror Niels Jensen Torup af Voksled.

Indboet er ganske almindeligt - måske lidt simpelt for en gård på 4 tdr. hartkorn. Stuehuset bestod af en kakkelovnsstue med bord og bæk, samt lænestol med halmsæde; desuden nævnes 1 spinderok, 1 rød malet beslagen egekiste, samt 2 alkovesenge.

I den øverste stue var der 1 bord, 1 øltønne og 1 fast sengeged, samt nogle småeffekter. - Køkken og bryggers var almindeligt udstyret.

Gårdens redskaber bestod af bl.a. 2 vogne, 1 plov, 2 harver, samt flere mindre ting.

Besætningen:	rdl.	mk.	sk.
1 blå hoppe, 9 år	14	0	0
1 sort hest, 8 år	12	0	0
1 blå hoppe, 3 år	10	0	0
1 sort hestplag, 2 år	7	0	0
1 sort hoppe, 14 år	6	0	0
1 sortbrun do., 14 år	2	0	0
2 mærføl	6	0	0

	rdl.	mk.	sk.
1 grå ko, 6 år	5	0	0
1 sorthjelmet do.	4	0	0
1 sortgrå do.	6	0	0
1 sorthjelmet stud, 3 år	5	0	0
1 grå do., 2 år	4	0	0
1 sort do. stud	4	0	0
2 åringskalve	3	2	0
2 sommerkalve	2	0	0
10 stk. får og 4 vædderlam	11	2	0
2 grise	1	2	0
3 gl gæs	0	4	8

Boets samlede aktiver beløb sig til ialt 147 rdlr. 3 mk.

4 skill., hvorpå boets passiver blev nævnt:

gårdens brystfældighed:

den venstre lade og stalden, ialt 12 fag, behøvede reparation for

4 0 0

den østre lade - 6 fag

2 0 0

3 fag fæhus

1 0 0

10 fag stuehus

6 4 0

Gården - af hartkorn 4-0-0-1 4/5 -

behøvede en besætning på:

4 bæster

80 0 0

2 vogne

28 0 0

1 plov

2 0 0

2 harver

0 4 0

Desuden hæftede der på boet lidt klatgæld, konens begravelse, samt skiftets bekostning m.v. så boets samlede passiver blev 148 rdl 1 mk. 8 sk., hvoraf det fremgik, at der intet blev at arve.

Christen Mortensen overtog ved fæstebrev af 30.7.1768 forældrenes fradøde gård af hartkorn 5-6-1-0 i Sønderholm by og sogn under godset St. Restrup; foruden hove-ri på herregården, skulle han af gården yde årlig en landgilde på 2 tdr. byg, 2 tdr. havre, 1 svin, 1 fødenød og 1 daler i rede penge (St. Restrup fæstebreve G. 141-17).

Sønnen Morten Christensen, se ane nr. 12-13, overtog fæstet af gården i 1808.

Christen Mortensen var født i 1742 i Sønderholm by og sogn, døbt den 12. april, søn af Morten Jensen og hustru (Maren Christensdatter); faddere ved hans dåb var Gregers Pedersen, Mads Svendsen, Anders Stade og Morten Jensens søster.

Han døde sst. 1802, begravedes den 31 januar, 59 år 9 mdr. gammel.

Han blev gift første gang i 1769 i Sønderholm, trolovet den 5 januar, viet den 12 februar med pigen

JOHANNE SØRENSDATTER

Johanne Sørensdatter var født c.1742, døde 1776 i Sønderholm, begravedes den 18 februar, 34 år gammel.

Efter hendes død blev han gift anden gang 1776 i Sønderholm, trolovet den 3 marts, og viet den 28 april med pigen

INGER NIELSDATTER

Inger Nielsdatter der var født c.1745/47, synes ikke født i Sønderholm sogn - og det er ikke lykkedes at påvise hendes afstamning.

Hun døde 1802 i Sønderholm, begravedes den 25 januar (uden angivelse af alder).

Folketællingen 1787: Sønderholm:

Christen Mortensen, 46 år, gift 2. gang, gårdmand.

Inger Nielsdatter, 40 år, gift 1. gang, hans kone.

- deres børn:

Morten Christensen, 6 år.

Niels Christensen, 5 år.

Gertrud Christensdatter, 3 år.

- hans datter af 1. ægteskab:

Kirsten Christensdatter, 14 år.

1 tjenestekarl.

Folketællingen 1801: Sønderholm:

Christen Mortensen, 59 år, gift 2. gang, gårdmand.

Inger Nielsdatter, 56 år, gift 1. gang, hans kone.

- deres børn:

Morten Christensen, 22 år.

Niels Christensen, 12 år.

Gertrud Christensdatter, 16 år.

Maren Christensdatter, 8 år.

Den 12.2.1776 blev skifte afholdt efter Christen Mortensen i Sønderholms første kone Johanne Sørensdatter (St. Restrup skifteprot. 1761-74, G.141-84, f.751ff); i ægteskabet var der 3 døtre:

1 Kirsten Christensdatter, 3 år.

2 en unævnt datter, 1½ år.

3 Sofie Christensdatter, 14 dage gl.

Gården, hvis hartkorn var på 5-6-1-0, bestod af et rålingshus (= stuehus) på 10 fag med kub og udskud, et hus på 8 bindinger var indrettet til stald, fæhus og fåresti, desuden var der en lade på 18 bindinger. Gården var ganske almindelig udstyret - dens besætning bestod af 6 heste, 4 køer 2 stude, 1 kvie, 2 kalve, 10 får, 2 unge får og 1 svin.

Boets samlede aktiver beløb sig til 101 rdlr. 10 skill., mwn passiverne var på 207 rdlr. 14 skill., så der blev et underskud på 106 rdlr. 4 skill.

Den 10.4.1802 blev skifte afholdt efter både Christen Mortensen og hans anden kone Inger Nielsdatter (St. Restrup skifteprot. 1776-1824, G.141-85, f.332ff og 347ff).

Christen Mortensen efterlod sig 4 børn, nemlig:

af første ægteskab:

1 Kirsten Christensdatter, 30 år, gift med gårdmand Jørgen Jensen i Tåstrup.

af andet ægteskab:

2 Morten Christensen, 23 år.

3 Gertrud Christensdatter, 18 år.

4 Maren Christensdatter, 8 år.

Indboet i gården blev registreret og vurderet således:

<u>I stuen</u>	rdl.	mk.	sk.
1 lang fyrrebord på fod	1	0	0
3 bænke	0	2	0
1 lidet fyrrebord	0	1	0
3 stole med halmsæde	0	1	0
1 brunmalet fyrreskab	1	0	0
1 lidet hængeskab	0	2	0
1 do. skab	0	3	0
1 mælkeskab	0	2	0
1 jern bilægger kakkelovn	6	0	0
1 nagelfast sengested, derpå:			
1 rød og blå stribet olmerdugsoverdyne	2	0	0
1 gl. grå vadmels underdyne	0	2	0
1 blåstribet bolsters hovedpude	0	2	0
1 rød og blå striber olmerdugs do.	0	1	0
1 blårlærreds lagen	0	1	8
1 do. sengested, derpå:			
1 blå og hvidstribet olmerdugs overdyne	0	2	0
1 hvid vadmels underdyne	0	3	0
1 sort stribet do. hovedpude	0	1	0
1 rød stribet do.	0	0	12
1 blårlærreds lagen	0	1	0
<u>I ølkammeret:</u>			
1 ege øltønne	0	2	0
1 øltragt	0	0	12
<u>I spisekammeret:</u>			
1 salttrug	0	1	8
2 silde- fjerdinge	0	0	4
1 kærne	0	1	0
1 liden saae	0	0	8
1 dejkar	0	0	8

	rdl.	mk.	sk.
1 halm flatte (?)	0	0	8
3 halm kurve	0	0	12
1 timse	0	1	0
2 hegle	0	0	8
1 gl. lygte	0	1	0
1 gl. kiste	0	1	8
<u>I den inderste stue:</u>			
1 bord på krydsfod	0	3	0
1 ny spinderokke	1	0	0
1 liden fyrrekiste	0	1	0
1 træflaske	0	1	0
1 haspetræ	0	0	4
1 sengested, nagelfast, derpå:			
1 hvid vadmels overdyne	0	4	0
1 olmerdugs vår	0	2	0
2 små gl. hovedpuder	0	1	0
<u>I køkkenet:</u>			
1 ildtang og 1 jerngryde	0	3	0
1 jernpande	0	1	0
<u>I bryggerset:</u>			
1 kobber kedel i grue	8	0	0
1 egekar	0	2	0
1 do.	0	1	8
1 bærekurv	0	1	0
3 stripper	0	2	0
2 gl. standtønder	0	1	0
<u>På loftet:</u>			
1 sædeløb	0	0	8
1 høle	1	2	0
3 drag	0	0	12
4 stk. kornsække	1	0	0
5 stk. gl. hestetøj	0	2	0
af kornvarer forefandtes det udfordren-			
de af sæde- og fødekorn, så dette blev			
for denne sinde forbigået.			
<u>I gården:</u>			
1 slibesten med jernaksel	0	3	0
3 jernbrebe	0	4	0
2 spader	0	3	0
2 lyngleer	0	4	0

	rdl.	mk.	sk.
1 økse og 1 sav	0	4	0
hammer og knibtang	0	1	8
1 navr og bor	0	1	0
1 båndkniv og tællestol	0	1	8
2 solde	0	2	0
<u>Kreaturer:</u>			
1 sort hest, 13 år	14	0	0
1 sort hoppe, 10 år	14	0	0
1 grå hest, 10 år	13	0	0
1 do., 5 år	18	0	0
1 sort og brun hoppe, 7 år	19	0	0
1 do. 14 år	10	0	0
1 sort hestplag, 1 år.	1	0	0
1 grå hjelmet ko, 10 år	8	0	0
1 do. 6 år	9	0	0
1 hvid, 9 år	10	0	0
1 sortbroget kvie, 3 år	6	0	0
2 kviekalve på hver 1 år	6	0	0
10 stk får og 1 vædder	11	0	0
1 so, 1 år	2	0	0
3 stk. gæs og 1 gase	1	2	0
1 hakkelseskiste med kniv	0	4	0
1 beslagen vogn med fjæl	18	0	0
1 do. trævogn	12	0	0
1 gl. do.	6	0	0
1 plov med tilbehør	3	0	0
2 træharver	0	4	0
drættetøj, kobler og tømmer til 6			
bæster	3	0	0
1 forreb, bagreb og svøb	0	3	0
ialt	220	0	12

Skiftet sluttes den 24.12.1802 (folio 347), hvor passiverne anføres således:

brystfældighed og besætning	178	0	0
sønnen Morten Christensens løn			
for 2 år	32	0	0
købmand Søren Schandorf i Ålborg	10	0	0
gdm. Jens Mortensen i Sønderholm			
- lån m.v.	32	2	8

	rdl.	mk.	sk.
skiftets omkostninger	6	5	12
	257	3	4

Efter dette udregnes boets underskud til 35 rdl.2 mk.8sk., så der blev intet at arve; sønnen kunne dog overtage gården.

FRANDS NIELSEN

26

Fra 1776 var han fæstehusbond i Sønderholm by og sogn under godset St. Restrup.

Frands Nielsen var født i 1748 i Sønderholm, døbt den 1. december, søn af Niels Frandsen og hustru (Anne Poulsdatter); faddere ved hans dåb var Frands Simonsen (barnets farfar), Ole Skrædder, Poul Vestergård og Else Jensdatter af Nyrup.

Han døde som husmand i Sønderholm den 20.8.1816, 68 år gl. Frands Nielsen blev gift senest 1777 - uvist hvor, ikke i Sønderholm, men måske i Veggerby, hvor vielserne mangler i årene 1775-87 - med pigen

BIRGITTE JENSDATTER

27

Birgitte Jensdatter, der var født c. 1744/45, var af ukendt herkomst.

Frands Nielsens kone døde i 1812 i Sønderholm, og blev begravet den 2. søndag efter påske, 68 år gammel.

Folketællingen 1801: Sønderholm:

Frands Nielsen, 53 år, husmand med jord.

Birgitte Jensdatter, 56 år, hans kone.

Jens Frandsen, 13 år.

Anne Kirstine Frandsdatter, 16 år.

Ungkarl Frands Nielsen af Sønderholm fæstede den 6.8.1776 under St. Restrup gods (fæstebrev G.141-17) et hus i Sønderholm med tilliggende enghave, som Jens Slots enke fradøde; årlig i huspenge og landgilde skulle svares 3 rdlr., samt hoveri, og i indfæstning 4 rdlr.

Det tilføjes senere, at han er overdraget "den plads", som Christen Simonsens enke havde beboet for en årlig afgift på 3 rdlr. 2 mk. Senere tilføjes, at ved udskiftningen (1818) blev stedets hartkorn sat til 5-2-2, hvoraf blev svaret år-

Hans Engelbredt eller Engelbredtsen er født ca. 1756, og død efter 1821, han nævnes i 1801 som skomagermester i Ålborg, hvor han boede i Kattevadsgade.

Hans Engelbredtsen siges at leve i 1821, da hans kone

CHRISTENSE NIELSDATTER

29

døde den 1.7. i Budolfi sogn, 70 år gammel.

Folketællingen 1818 for Ålborg, borgerskabsprotokollen og skomagerlavets arkivalier er forgæves undersøgt for oplysninger om Hans Engelbrethsen.

Ifølge Sønderholm sogns kirkebog (fødte 1801) påtog Hans Engelbredt, gift skomager i Ålborg, sig i året 1800 at kurrere den ukonfirmerede (c. .6 år gl.) Anna Clausdatter fra Sønderholm for vanførhed i begge ben. Kuren resulterede i, at Anna Clausdatter blev gravid, og i juli 1801 fødte hun en dreng som blev døbt Just, se ane nr. 14-15.

ANNA CLAUDATTER

Anna Clausdatter var født i 1784 i Sønderholm by og sogn, døbt den 25.9., datter af Claus Nielsen og hustru (Maren Gregersdatter); faddere ved hendes dåb var Peder Gregersen, Peder Thomsen, Just Gregersen, Christen Barmers hustru Kirsten Gregersdatter.

Anna Clausdatter, ung pige i Sønderholm hos Claus Nielsen, døde den 12.9. 1846, 62 år gammel, død af svaghed.

Folketællingen 1801: Ålborg: 7 rode: Kattevadsgade:

Hans Engelbrethsen, 45 år, skomagermester.

Christence Nielsdatter, 47 år, hans kone.

Johanne Marie, 12 år,

Engelbrethsen, 10 år.

Hans, 8 år.

Maren Kirstine, 2 år.

Morten Jensen var fra senest 1740 fæster under godset St. Restrup af en gård af hartkorn 5-6-1-0 eller 5-7-1-0, som efter hans død blev overtaget af sønnen Christen Mortensen, se ane nr. 24-25.

Morten Jensen, der var født før 1720, var af ukendt herkomst. Han var sikkert født i Sønderholm sogn, hvis kirkebog begynder i 1720. Morten vides at være bror til Christen Jensen i Sønderholm.

Morten Jensen døde omkring den 1. juni og blev begravet den 5. juni - samme dag som konen.

Morten Jensen blev gift den 2. februar 1920 med pigen

MAREN CHRISTENSDATTER

Maren Christensdatter, der var født før 1720, var ligeledes af ukendt herkomst.

Hun døde også omkring den 1. juni 1768 - og blev begravet den 5. juni.

Den 4. juni 1768 blev der afholdt en registreringsforretning og den 28.6 skifteforretning i boet efter Morten Jensen i Sønderholm og hustru Maren Christensdatter.

Børnene var:

- 1 Christen Mortensen, 26 år.
- 2 Jens Mortensen, 16 år.
- 3 Niels Mortensen, 12 år.
- 4 Johanne Mortensdatter, 22 år.
- 5 Maren Mortensdatter, 20 år.
- 6 Kirsten Mortensdatter, 10 år gl.

Som værger mødte gårdmand Laurs Sørensen i Sønderholm og børnenes farbror Christen Jensen af Sønderholm.

Gårdens indbo m.v. blev registreret og vurderet således:

<u>I dagligstuen:</u>	rdl.	mk.	sk.
1 fyrrebord med åben fod	1	2	0
1 do. bænke	0	1	0
2 træstole med halmsæde	0	1	0
1 do. med fjælsæde og 1 gl. hynde	0	0	12
1 jern bilæggekakkelovn med træfødder	6	0	0
1 lidet rødmalet fyrreskab uden lås	0	2	0

	rdl.	mk.	sk.
hvorudi intet fandtes.			
1 mindre grønmalet do med lås	0	4	0
hvorudi intet fandtes.			
1 stor rød do. med 2 døre, lås og nøgle, derudi fandtes intet	1	2	0
<u>I et indelukket sengested:</u>			
1 gul og hvid stribet olmerdugsdyne	1	2	0
1 grå og hvid stribet vadmels underdynel		2	0
1 gl. hvid do. underdyne	0	0	8
2 røde og hvide olmerdugs hovedpuder	0	2	0
1 par blågarnslagner	0	4	0
<u>I et andet do. sengested:</u>			
1 gul og hvidstribet olmerdugs dyne	0	5	0
1 gl. blå og hvid olmerdugs underdyne	0	4	0
1 gl. gul og hvidstribet olmerdugspude	0	0	8
k do. pude	0	0	8
2 stk. bårgarns lagner	0	2	8
<u>I Veststuen:</u>			
<u>I et kaabe (vel alkove) sengested:</u>			
1 gl. stribet olmerdugs overdyne	0	3	0
1 blå og hvid olmerdugs underdyne	0	4	0
1 rød og hvid olmerdugs hovedpude	0	1	0
1 gl. bårgarnslagen	0	1	4
<u>I et andet do. sengested:</u>			
De derudi værende sengeklæder og lagner foregav datteren Maren Mortensdatter at være hende tilhørende og af hendes salige forældre for ungefær 3 år siden givet, hvilket og var hendes bror Christen Mortensen bekendt, det han også tilstod desårsage havde hverken han eller de øvrige 2 børns formyndere noget imod, at samme klæder kom hende til bedste - og altså uvurderet.			
1 hvid hørgarns håndklæde	0	1	0
2 liden tin sersirkler	0	0	8
2 stk glas-flasker	0	0	8
2 stk hollandske tallerkener	0	0	4
1 par tinstager	0	0	6
2 stk. ler kouser ig 3 do. fade, samt			
1 jern fyrfad	0	0	7

	rdl.	mk.	sk.
1 jern lysesaks og 1 uldsaks	0	1	2
1 træ ølkande og 1 par gl. karter	0	0	6
1 fyrre halvkiste med låg og beslag	1	0	0
derudi den salig kones gangklæder:			
1 gl. sort vadmels trøje og skørt	0	2	0
1 brun vadmels trøje og skørt	1	0	0
1 brun do. trøje	0	1	0
1 do. vadmels skørt	0	5	0
1 blå tosillet skørt	0	3	0
1 gl. kattuns kåbe med 1 par små sølvhager udi	0	1	8
1 gl. sort raskes forklæde	0	0	2
1 gl. taftes hue	0	0	4
1 grøn florettes do. og 1 pandepude af plys	0	0	6
1 gl. skind klokke eller skørt	0	0	8
1 gl. blå vadmels bol	0	0	6
1 gl. blå bunden trøje	0	0	2
1 gl. rød vadmels skørt	0	0	2
3 stk. hørgarns halsklæder	0	0	8
4 stk do. liiner (?)	0	0	6
1 gl. do.	0	0	2
3 stk. gl. bårgarns særke	0	3	0
1 par gl. blå strømper	0	0	2
1 par gamle sorte do.	0	0	1
1 par gamle sko med metalspænder	0	0	8
1 par gl. læder handsker	0	0	3
1 gl. muffe	0	0	1
1 par gamle træsko	0	0	2
1 gl. fyrre halvkiste med lås og hængsler	0	3	0
- derudi den salige mands gangklæder:			
1 gl. blå vadmels kjole	0	4	0
1 gl brun vadmels vest med metalknapper	0	3	0
1 gl. blå do. med do. knapper udi	0	2	0
1 par gl. skindbukser	0	0	10
1 gl. blå vadmels brystdug	0	0	2
1 gl. skindtrøje	0	0	8
1 par gamle hvide vadmels bukser	0	0	4
1 gl. hvid do. vest	0	0	6

	rdl.	mk.	sk.
1 gl. hvid klædes kabus	0	0	12
1 gl. sort hat	0	0	6
2 par gl. blå strømper	0	0	8
1 par gl. støvler	0	0	8
1 par gl. sko	0	0	12
1 gl. blå hue	0	0	4
4 stk. blågarns skjorter	0	4	0
2 hvide hørgarns halsklæder	0	0	4
1 par gl. blå vanter	0	0	2
1 gl. ege kiste uden lås	0	0	8
hvorudi ej var noget			
1 gl. fyrre dejnkar	0	0	4
2 gl. silde-fjerdinger	0	0	8
2 gl. halm grynkuber	0	0	2
1 gl. do. fladt (?)	0	0	6
1 gl. halmløb	0	0	2
1 gl. kornsold	0	0	2
1 gl. øltragt	0	0	2
1 gl. ege øltønde	0	2	0
4 stk. gl. korn hampesække	0	4	0
1 gl. kværn	0	1	0
1 gl. loftstige	0	0	4
1 gl. spinderok og 1 haspetræ	0	2	0
1 gl. ostehæk	0	0	2
3 stk høleer	0	3	8
<u>I et lidet kammer:</u>			
1 kærne med stav	0	0	4
1 liden flødebøtte	0	0	2
1 mælkebøtte	0	0	2
1 gl. fjerding	0	0	2
1 stenflaske	0	0	2
<u>I fremmerset:</u>			
1 kobbepkedel i grue 3 fjerdingkar stor	5	2	0
2 gl standtønder	0	0	12
1 stort egekar	0	2	0
1 stort fyrre do.	0	1	8
2 gl ege ankere	0	0	8
1 ege bærekar	0	0	6
2 stk. fyrre stripper	0	0	5
1 gl. dragtønde	0	0	6

	rdl.	mk.	sk.
1 jern brandfork	0	0	4
1 kobbertragt	0	0	6
1 jern ildklemme	0	0	6
1 kedelske	0	0	1
1 jernpande med rist	0	0	12
1 sort lergryde	0	0	3
1 gl. lerkrus uden låg	0	0	1
3 stk. sorte lerpotter	0	0	3
1 rød lerfad	0	0	1
3 stk. trætallerkener	0	0	4
1 ostekar og 1 peberkværn	0	0	2
1 gl. træskovl og 1 jernlampe	0	0	1
1 ege øllejle	0	0	8
1 grøn lerkrous og fad	0	0	3
3 stk mælke trækar	0	0	9
1 lerfad	0	0	1
<u>I gården:</u>			
1 vogn med 4 beslagne hjul med haver, agerstol, hammel og dræt	10	0	0
1 do. beslagen vogn med møgfjæl og dræt	5	0	0
1 gl. trævogn, ligeledes med møgfjæl og drættetøj	2	0	0
1 par gamle møgfjæl	0	0	8
2 stk. stålgrebe	0	1	0
1 slibesten med træaksel	0	0	12
1 høfork	0	0	6
1 par gamle lejrer	0	1	0
1 læssetang	0	0	6
1 håndøkse	0	1	0
1 lyngle	0	1	8
1 trækar	0	0	4
6 stk. river	0	0	12
1 gl. tællestol	0	0	4
1 gl. spigerbor	0	0	2
1 navr	0	0	8
2 stk. hakkelseskister med 1 kniv	0	3	0
1 plov med jern og tilbehør foruden drættetøjet	1	2	0
2½ træharver	1	0	0

	rdl.	mk.	sk.
2 stk. gl. høle-drag	0	0	6
1 tørvespade	0	1	8
1 gl. fyrrebalje	0	0	4
1 gl. bue-sav	0	0	8
1 gl. gravespade	0	0	10
1 par lejrer	0	1	0
1 plejl	0	0	2
1 sædeløb og 1 halmkurv	0	0	4
For og bag, samt krog og reb til 2 vogne og 1 svæbereb	0	2	0
1 hammer og knibtang	0	0	6
<u>Bæster:</u>			
1 brun hoppe 12 år med 1 sort mærføl	10	0	0
1 brun do. 22 år	1	0	0
1 sort do. 17 år	6	0	0
1 hvid di. 6 år	8	0	0
1 blågrå hest 3 år	10	0	0
1 do hoppe 4 år	10	0	0
1 brun blæsset mærplag 2 år	5	0	0
<u>Kreaturer:</u>			
1 sort hjelmet ko 5 år	5	0	0
1 grå hjelmet do. 7 år	5	0	0
1 sort hjelmet do. 9 år	6	0	0
1 do. 10 år	4	0	0
1 sort ko 6 år	4	0	0
1 sort 2 års hjelmet studnød	2	4	0
1 sort hjelmet kvie	3	0	0
1 sort grimet do. 2 år	2	0	0
1 sort hjelmet studnød	2	0	0
1 sort årings studnød	1	4	0
1 hvid do.	1	4	0
2 stk. sort-hjelmede sommerkviekalve	2	0	0
<u>Får:</u>			
10 stk gamle får	5	0	0
2 lam	1	1	0
2 do. ringere	0	1	0
<u>Bier:</u>			
1 gl. bistok	0	5	0
<u>Svin:</u>			
1 so med 3 små grise og 1 galt	1	4	0

<u>Gæs:</u>	rdl.	mk.	sk.
1 gås med 3 unger	0	2	0
ialt samlede aktiver	156	5	12
<u>Passiver:</u>			
Manglende besætning m.v. efter gårdens hartkorn 5-7-1-0	85	0	0
Brystfældighed ved gårdens bygninger:			
10 bindinger stuehus	40	0	0
19 bindinger lade	31	4	0
9 bindinger fæhus	18	0	0
5 bindinger vognhus m.v.	10	0	0
restancer til herskabet	32	2	0
ialt	208	0	0

Efter dette ses inderskudet at beløbe sig til 51 rdl.
0 mk. 4 sk., så der blev intet at arve; men sønnen Christen Mortensen blev sikret fæstebrev på gården.
Dette skifte findes indført i St. Restrup skifteprotokol 1761-74, G. 141-84, f.327ff.

NIELS FRANDSEN

52

Den 13.6.1743 fæstede Niels Frandsen et hus i Sønderholm by og sogn under St. Restrup (godsets fæstebreve G.141-17); af huset, som Niels Sørensen Garder var fradød, skulle han i årlig hus- og arbejdspege svare 3 rdlr. 1 mk. 2 skill.

Niels Frandsen var husmand og tømrer i Sønderholm til sin død.

Han var født senest 1719 (kirkebogen beg. 1720) i Sønderholm by og sogn, søn af Frands Simonsen og hustru Else Nielsdatter.

Niels Frandsen døde 1793 i Sønderholm, begravedes den 20. januar, 73 år 2 måneder gammel.

Han blev gift 1743 i Sønderholm, trolovet den 11.juni, viet den 19 oktober med garderens enke

Hun var blevet gift den 4.5.1742 med Niels Sørensen, aftakket garder i Sønderholm; Niels Sørensen døde samme år og begravedes den 21. august.

Anna Poulsdatter, der var født senest 1919, var ifølge skiftet søster til Poul Jensen i Nyrup i Sønderholm, der vel var hendes yngre halvbror.

Niels Frandsens hustru (navnet nævnes ikke) døde 1756 i Sønderholm, og begravedes den 7. juni (alderen anføres ikke).

Efter hendes død blev Niels Frandsen gift 2. gang, 1757 i Sønderholm, trolovet den 26 oktober, viet den 28. december med

HELVIG CHRISTENSDATTER

Hun døde 1789 i Sønderholm, blev begravet den 8. marts, 84 år 9 mdr. gammel

Folketællingen 1787: Sønderholm:

Niels Frandsen, 68 år, gift 2 gang, husmand og tømrer.

Helvig Christensdatter, 82 år, gift 1. gang, hans kone.

Den 3.8.1756 blev skifte afholdt efter Niels Frandsen i Sønderholm hans kone Anne Poulsdatter (St. Restrup orig. skifter 1749-63, G.141-88).

Hun efterlod sig følgende 4 børn:

Else Nielsdatter, 12 år.

Niels Nielsen, 10 år.

Frands Nielsen, 7 år.

Maren Nielsdatter, 5 år.

Som formynder mødte børnenes morbror Poul Jensen af Nyrup. Registreringen af boets ejendele viser os, hvor tarveligt småkårsfolk dengang levede.

I stuen nævnes selvfølgelig både bord og bænk, men trods forholdsvis fattige omstændigheder nævnes følgende meget usædvanlige effekter:

	rdl.	mk.	sk.
3 træ-skilderier	0	4	8
7 papirskilderier med ramme og glas	0	2	10
3 mindre do.	0	0	2
3 do.	0	0	6
10 stk. gipsbillede	0	0	10
- desuden			
1 gl. slagværk med hus (altså stueur)	2	0	0
1 lidet spejl i ramme	0	0	8
1 liden bibel, 1 huspostil, 1 psalmebog	2	1	0
1 jernbilæggekakkelovn	12	4	0

Foruden dagligstuen nævnes vesterstuen med et sengested, kælder med salttønder og truge, samt i frammerset 1 kobberkedel i grue på $3\frac{1}{2}$ fjerdingkar rum til 12 rdlr., 1 mindre på 1 fjk. til 4 rdlr.

Mandens tømmerredskaber anføres med 1 høvlbænk, 4 økser, 3 save, 4 navr, 4 hugjern, 16 høvle - små og store, bore-skafter med bor, båndkniv, hammer og knibtang, 3 holdhager 1 jernvinkel og 1 sirkel med videre små ting, ialt vurderet for 6 rdlr. 4 mk., samt 1 gl. træ drejelad med 2 jern 0-2-0.

Stedets besætning bestod af:

2 køer, den ene 9 år, den anden 5 år	6	0	0
9 stk. får og 1 vædder	5	0	0
8 små lam	1	4	0
1 so 2 år og 2 stk. år gl. galtesvin	3	0	0
2 vinter-bistokke med 3 små sværme i fælling med den salig kones bror			
det halve	1	3	0

- Ialt anføres aktiver for 87 rdlr. 8 skill.

Passiver:

Brystfæld:

rålinghuset (stuehus) på 9 fag	20	0	0
6 fag andre huse til køer og får	6	4	0
løs gæld	10	0	0
den salig kones begravelse	10	0	0
skiftets omkostninger	2	6	0
ialt	49	4	0

Efter dette udregnes enkemandens arvelod til 18 rdlr. 3 mk. 12 skill., hver af de to sønner arvede 6 rdlr. 1 mk. 4 skill., og hver af de to døtre 3 rdlr. 10 skill.

Den 4.3.1789 afholdtes skifte efter Niels Frandsens 2. kone Helvig Christensdatter, med hvem han ingen børn havde, hvorfor hun blev arvet af søskende (St. Restrup skifteprot. 1776-1824, G.141-85, f.156b). Boet var ganske almindeligt og halvfattigt. Af Møbler kan nævnes en brunmalet dragkiste med 4 skuffer, en 24 timers klokkeværk med slagværk i grøn fouteral, 3 skilderier i ramme, 7 do. mindre med glas i ramme og 1 kakkelovn. Desuden 1 huspostil eller hjertespejl kaldet, 1 bibel, 1 bog - de udvalgte kærne kaldet og 2 psalmebøger, samt 1 bibelsk historiebog.

Besætningen bestod kun af 8 får.

	rdl.	mk.	sk.
Boets effekter blev vurderet til ialt	35	1	8
rede penge	<u>11</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
	56	1	8

Skiftet sluttes den 30.6.1789, hvor passiverne anføres med ialt 71 rdl. 0 mk. 8 sk., så der blev intet at arve.

Efter Niels Frandsen selv blev der skiftet den 21.1.1793 (St. Restrup skifteprot. 1776-1824, G.141-85, f.220b). Til stede var svigersønnen Niels Jensen i Nibe, svigersønnen Jens Christensen i Frejlev, samt sønnerne Niels Nielsen i Skagenhøjgård på Nyrup mark, hos hvem faderen døde, og Frands Nielsen i Sønderholm.

Niels Frandsens ejendele blev ikke registreret, men overladt til børnene til deling indbyrdes.

Fra 1762 var Claus Nielsen fæster af fødegården i Sønderholm by og sogn på godt 7 tdr. hartkorn, som i 1786 blev reduceret til 6 tdr.

Den 4.2.1808 overtog sønnen Niels Clausen fæstet af gården, hvis hartkorn ved udskiftningen blev forandret til 5-4-3- $\frac{1}{2}$ (St. Restrup fæstebreve G.141-17).

Claus Nielsen var født 1739 i Sønderholm by og sogn, døbt den 11 januar, søn af Niels Clausen og hustru (Anne Jørgensdatter); faddere var Claus Fæberg, Morten Fæberg, Thomas Nielsen, Søren Simonsen og Anne Clausdatter.

Claus døde 1807 i Sønderholm, begravedes den 1. marts, 68 år gammel.

Han blev gift 1767 i Sønderholm, trolovet den 18. oktober, viet den 22. november med pigen

MAREN GREGERSDATTER

Hun var født 1745 i Sønderholm, døbt den 1. marts, datter af Gregers Pedersen og hustru (Mette Justdatter); faddere var Thomas Nielsen, Morten Jensen, Helle Andersen, Gregers Pedersens søster.

Gårdmand Claus Nielsens enke døde 1812 i Sønderholm, begravedes den 4. søndag efter påske, 67 år gammel.

Folketællingen 1787: sønderholm:

Claus Nielsen, 48 år, gårdbeboer.

Maren Gregersdatter, 42 år, hans kone. begge i 1. ægteskab.

Niels Clausen, 11 år.

Gregers Clausen, 9 år.

Jørgen Clausen, 6 år.

Mette Clausdatter, 17 år.

Anne Clausdatter, 2 år.

1 tjenestekarl.

Folketællingen 1801: Sønderholm:

Claus Nielsen, 63 år gårdmand.

Maren Gregersdatter, 54 år, hans kone.

Niels Clausen, 26 år.

Jørgen Clausen, 19 år.

Anne Clausdatter, 15 år, meget vanfør.

1 tjenestepige.

Blandt St. Restrup fæstebreve (G.141-17) findes et fæstebrev af den 20.2.1762, hvor Henrik Grotum, justitsråd og borgmester i Ålborg, gør vitterligt, at Niels Clausen, der i Sønderholm har haft en gård i fæste af hartkorn 7-3-2-2, der pro officio er tillagt Christian Ludvig Pontoppidan, sognepræst ved domkirken i Århus, har afstået fæstet af gården til sønnen Claus Nielsen. Pontoppidan havde bedt sin svoger Grotum udstede fæstebrevet. I indfæstning skulle betales 20 rdlr. - og landgilden var 12 rdlr. årlig. - Under 12.9.1786 tilføjes, at gårdens hartkorn blev nedsat til 6 tdr. og landgilden forandret til 4 rdlr., 1½ td. byg og 1½ td. havre.

Den 23.3.1807 blev skifte afholdt efter Claus Nielsen i Sønderholm (St. Restrup skifteprot. 1776-1824, G.141-85, f.400b). Enken Maren Gregersdatter med lavværge Peder Gregersen i Sønderholm var mødt sammen med børnene.

Mette Clausdatter, 39 år, gift med husmand Johannes Sørensen i Torsted under Torstedlund gods.

Gregers Clausen, 29 år tjener i København.

Jørgen Clausen, 26 år, ved regimentet i Holsten.

Anne Clausdatter, ugift hjemme.

Registreringen viser, at det drejer sig om et ganske almindeligt mindre gårdmandshjem. - Den salig mands gangklæder lå i en jernbunden egekiste og bestod af 1 blå vadmel kjole, 1 grå klædes vest med kamelhårsknapper, 1 stribet undertrøje og brystdug, 1 par blå klædesbukser, 5 blårlærreds skjorter og 2 par blå strømper.

- Gårdens besætning bestod af 1 grå og hvid broget ko 14 år, 1 hvid do. 10 år, 1 hvid do. 8 år, 2 stude 2 år, 1 sort åringsstud, 1 broget do., 8 får og 1 vædder, 1 svin, 2 gæs, 1 grå hoppe 10 år, 1 do. grå 8 år, 1 blakket do. 16 år, 1 brun do. 18 år, 1 blakket hest 16 år og 1 sort hestplag 2 år.

De samlede aktiver beløb sig til 122 rdl 4 mark 12 skill.

Skiftet sluttes den 8.7. og 14.7.1807 (f.402 og 404b). hvor passiverne sammentælles til 227 rdl. 2 mk. 4 skill., så boet gav et underskud på 104 rdl. 3 mk. 8 skill.

FRANDS SIMONSEN

104

Tømrer i Sønderholm by og sogn, hvor han under St. Restrup var fæster af et jordløs hus, som sønnen Christen fæstede den 26.9.1760 (St. Restrup fæstebreve G.141-17).

Frands Simonsen, der må være født før 1690 var sikkert født i Sønderholm, hvor hans mor døde 1740, begravedes den 2. december, 99 år - altså f.c. 1641.

Frands Simonsen døde 1759 eller 60, men præsten har glemt at indføre det i kirkebogen.

Han blev gift før 1719 - Sønderholm kirkebog begynder 1720 med pigen

ELSE NIELSDATTER

105

Hun var født c. 1690 og af ukendt herkomst.

Den 6. januar 1730 blev Frands Simonsens hustru, som døde i barselseng, begravet med sit barn i armen, som døde 3 dage tilforn. Hun var 40 år gammel.

Efter hendes død blev han gift 2. gang 1730/31 med

ENGEL CHRISTENSDATTER

Hun døde 1758 i Sønderholm, begravedes den 20 oktober, (uden aldersangivelse).

Den 24.11.1758 blev skifte afholdt efter Frands Simonsens kone Engel Christensdatter i Sønderholm (St. Restrup skifter 1749-63. G.141-88).

Børnene var:

Christen Frandsen, 25 år.

Peder Frandsen, 19 år.

Simon Frandsen, 17 år.

Johanne Frandsdatter, 22 år.

På grund af faderens høje alderdom og skrøbelighed blev børnenes ældre halvbror Niels Frandsen af Sønderholm udset til at være deres værge.

Det lille hus bestod af en stue, et lidet ølkammer, sengekammer og bryggers. Mandens tømmerredskaber bestod af 3 gl. økser 0-4-0, 3 små gl. buesave, 0-3-0, 3 navr og 1 gl. jernvinkel 0-3-0, 10 stk. gl. høvle med og uden jern 0-4-0. 2 stk. hugjern og 1 uldsaks 0-0-8.

Af besætning nævnes 4 får og 1 lam.

Aktiverne blev 35 rdl. 5 mk. 4 skill.

Men passiverne - bl.a. 12 fag hus med brystfæld for 24 rdl. - blev sammentalt til 39 rdl. 3 mk. 2 skill., så der blev intet at arbe.

Den 14.7.1760 blev skifte afholdt efter Frands Simonsen (samme pakke med skifter) efter opsættelsen fra 9.4.

Ved skiftet nævnes børnene med den første kone Else Nielsdatter, nemlig:

Niels Frandsen i Sønderholm.

Hans Frandsen i Overklit mølle på Aastrup gods i Vendsyssel.

Anne Kirstine Frandsdatter, død; hun havde i ægteskab med Niels Jensen i Dørup på Lundbæk gods sønnen Henrik Nielsen 5 år.

Med sin sidste kone Engel Christensdatter havde Frands Simonsen flg. børn:

Christen Frandsen, 25 år.

Johanne Marie Frandsdatter, 23 år.

Peder Frandsen, 20 år, tjener i Hoel mølle.

Simon Frandsen, 18 år, hos bror Hans F.

Indboet er ganske almindeligt - fattigt. Aktiverne beløb sig til 49 rdl. 5 mk. 10 skill., men passiverne var 55-0-8 - bl.a. fordrede sønnen Niels Frandsen for at lave faderens ligkiste.

I 1729 fæstede Niels Clausen en gård i Sønderholm by og sogn under Århus stiftprovsti; gården, der var på godt 7 tdr. hartkorn oplod han i 1762 til sønnen Claus Nielsen, se ane nr. 58-59.

Niels Clausen var født 1705 i Ellidshøj by og sogn, døbt den 5. juli, søn af Claus (Jensen) Frebjerg og hustru Gertrud Jensdatter; faddere var Peder Larsens hustru og Morten Frebjergs hustru, Mogens Christensen, Christen Skrædder, Jens Yde af Bonderup.

Han døde 1765 i Sønderholm, begravedes den 24. juli (uden aldersangivelse).

Niels Clausen blev gift den 11. december 1729 i Sønderholm med

ANNE JØRGENSDATTER

Hun var i 1727 (ifl. skiftet efter faderen) forlovet med Christen Jakobsen, som imidlertid undveg senest 1729 fra både hende og fæstet af hendes fødegård i Sønderholm.

Anne Jørgensdatter var født før 1710 i Sønderholm (kirkebogen beg. 1720) som datter af Jørgen Andersen, kaldet Ladefoged og hustru Anne Nielsdatter.

Niels Clausens enke Anne Jørgensdatter døde 1770 i Sønderholm, begravedes den 28. marts (uden aldersangivelse).

Den 1.8.1729 fæstede Niels Clausen Elledshøj den gård i Sønderholm, som Christen Jacobsen undvigte, af hartkorn 7-3-2-2 (Århus Stiftsprovstis fæstebreve 1687-1843, C.24-1a, f.26).

I årlig landgilde skulle årlig ydes 11 skp. rug, 12 skp. byg, 2 tdr. 6 skp. havre, 1 lispund smør eller 12 skålpund, 1 fødenød, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 10 rdlr. 2 album arbejdspege, alt til stiftsprovsten i Århus, samt 12 skp. byg til den teologiske lektor i Århus.

Gregers Pedersen var fra 1731 fæster af en gård på 6 tdr. hartkorn i Sønderholm by og sogn under St. Restrup.

Den 1.4.1765 oplod hans enke gården til sønnen Peder Gregersen mod at komme på aftægt i gården (St. Restrup fæstebreve G.141-17).

Gregers var født 1705 i Flamstedgård i Gunderup sogn, søn af Peder Nielsen Winter og hustru Karen Gregersdatter. Han døde 1760 i Sønderholm, begravedes den 20. april (uden aldersangivelse).

Gregers Pedersen blev gift 1733 i Gunderup, trolovet 4. trinit. 1732 i Vårst, viet 3. påskedag 1733 i Gunderup kirke med pigen

METTE JUSTDATTER

119

Mette Justdatter af Vårst var født c. 1706, men hendes fødsel er forgæves søgt i Gunderup kirkebog.

Hun levede endnu i 1787 (ved folketællingen) som 81-årig aftægtskone hos sønnen Peder Gregersen i sønderholm.

Den 4.7.1731 fæstede Gregers Pedersen, født i Flamstad en gård i Sønderholm, som Peder Jensen sidst beboede og formeldest armod ej længere kunne besidde, af hartkorn 6 tdr. 1 album. Til hjælp ydes han to bæster eller 20 slettedaler, 3 køer og 1 vogn, 1 års skattefrihed, 1 års frihed for arbejde, 5 års frihed for pligtarbejde, og for landgilde i 2 år; bygningerne repareres uden bekostning for fæsteren; desuden ydes ham til fortæring i sommer 1 td. rug og 1 td. byg (St. Restrup fæsteprot. 1719-76, G.141-14, f.36).

Den 8.9.1761 blev skifte afholdt efter Gregers Pedersen i Sønderholm.

St. Restrup skiftebreve 1749-63, G.141-88).

På skiftet mødte enken Mette Justdatter og børnene:

Peder Gregersen, 19 år.

Just Gregersen, 12 år.

Kirsten Gregersdatter. 28 år.

Karen Gregersdatter, 22 år.

Alle nævnte børn er hjemme.

Maren Gregersdatter, 18 år, malkepige på Restrup.

Som formyndere for børnene mødte deres farbrødre Poul Pedersen Winter i Flamsted og Niels Pedersen Vestergård i Nørholm.

Gårdens indbo er ganske solidt, men almindeligt. I dagligstuen var der bord, bæk, kakkellovn og to sengesteder. I den øverste stue: 1 sengested og bl.a. mandens gangklæder. Desuden nævnes bryggers, ølkammer og loft.

I gården nævnes foruden de sædvanlige landbrugsredskaber også lidt tømmerredskaber; besætningen bestod af 6 heste, 4 køer, 1 kvie, 1 stud, 1 kalv, 12 får og 8 lam, samt 3 svin.

Aktiverne beløb sig til 139 rdlr. 2 mk. 11 skill., men passiverne til 199 rdlr. 4 mk. 8 skill., så der blev intet at arve.

CLAUS JENSEN FREIBERG

232

Claus Freiberg var fra c. 1704-05 fæster under Ålborg hospital af en gård i Ellidshøj by og sogn af hartkorn 2-7-3-2 (Ålborg hospitals jordebog C.649-95).

Claus Jensen Freiberg var født senest 1675 i Ellidshøj by og sogn, søn af Jens Jensen Freiberg og hustru Johanne Clausdatter.

Claus døde efter 1739, men hans død er forgæves søgt i Ellidshøj sogns kirkebog.

Han blev gift senest 1704 - uvist hvor - med

GERTRUD JENSDATTER

233

Hun, der sikkert var født i 1670'erne, er af ukendt herkomst. Hun døde efter 1730, men hendes død er desværre heller ikke fundet.

JØRGEN ANDERSEN

234

Han var fra 1698 fæster under Århus stiftprovsti af en gård på godt 7 tdr. hartkorn i Sønderholm by og sogn.

I 1729 fæstede svigersønnen Niels Clausen denne gård, se ane nr. 116-117.

Jørgen Andersen, der havde tilnavnet Ladefoged, må være født for 1675, men hans herkomst kendes ikke.

Han døde i 1727 i Sønderholm, begravedes den 18. mej (uden aldersangivelse).

Han blev gift før 1710 (vel også senest 1700) med

ANNE NIELSDATTER

235

Anne Nielsdatters herkomst kendes desværre heller ikke - hun er vel indentisk med "Jørgen Ladefogeds hustru (enke)" der døde 1741 i Sønderholm og begravedes den 29 september (uden aldersangivelse).

Under 8.7.1719 blev Jørgen Andersens fæstebrev af den 11.-10.1698 indført i Århus stiftsprovstis fæsteprotokol (C.24-1a, f.23).

Den 18.8.1727 blev skiftet afholdt efter Jørgen Andersen i Sønderholm (Århus stiftsprovstis skifteprotokol 1727-1801, C.24-2, f.3).

På skiftet nævnes enken Anne Nielsdatter og hendes lavværge Jens Christensen, degn i Sønderholm, samt parrets eneste barn, datteren Anne Jørgensdatter (forlovet med Christen Jacobsen), hvis formynder var mosterens mand Anders Olufsen i Hersom.

Registreringen giver indtryk af solidt velstand - men boet giver dog underskud. I dagligstuen nævnes bl.a. en egekiste med jernbeslag vurderet til 3 rdlr. 2 mk., desuden nævnes i stuehuset både vesterstue og korsstue, samt spisekammer, køkken og brøggers.

Gårdens besætning bestod af 10 heste, 3 stude, 4 køer, 2 kvier, 3 kalve, 18 får, 6 lam, 3 grise, 1 årings galtsvin og 1 sosvin.

De samlede aktiver beløb sig til 132-4-4, men passiverne til 270-0-9; blandt passiverne nævnes 12 fag råling (stuehus) med bygfæld for 20 rdlr. , 32 fag lade 31 rdlr., 15 fag fæhus 27 rdlr.

Peder Winter giftede sig i 1702 til fæstet af enstedgården Flamsted i Gunderup sogn; gården hvis hartkorn i 1688 blev sat til 19-3-5/7, hørte under godset St. Restrup.

- Efter Peders død overtog sønnen Poul Pedersen Winter fæstet af Flamsted.

Peder Winter var født c. 1671 i Voldsted by og sogn, søn af Niels Pedersen Winter og hustru Kirsten Pedersdatter. Han døde 1757 i Flamsted, begravedes 1. trinit., 86 år gammel.

Peder Winter tjente hos Gregers Poulsen i Flamsted, da han blev gift i 1702, trolovet 9. eller 19. januar, viet den 5. marts med datteren Karen Gregersdatter, der var kusine til Peder Winters mor.

KAREN GREGERSDATTER

237

Karen havde i 1698 fået sønnen Jens, døbt dom. judica, hvis far Christen Nielsen var tjenestekarl hos Gregers Poulsen i Flamsted.

Karen Gregersdatter var født 1680 i Flamsted, døbt hjemme 3. påskedag, i kirken den 21. april, datter af Gregers Poulsen og hustru (Anne Knudsdatter); faddere nævnes ikke. Dom. kantate 1768 begravet Peder Nielsens enke Karen Gregersdatter af Flamsted; hun var 88 år gammel, havde levet i ægteskab i (pladsen tom) år, i enkestand i (pladsen tom) år var moder til 9 børn, 38 børnebørn og 18 børnebørns børn, tilhobe 68 (skal være 65).

Oplysninger om Peder Winter, hans kone og deres forslægt er via fhv. konsulent J. Graversen i Ålborg modtaget fra mormonernes genealogiske center i Salt Lake City i Utah. Forfædrenes data er igen fremskaffet fordi en af mormonkirkens medlemmer har ønsket at få forfædrene gendøbte.

Den 10.9.1757 blev skifte afholdt efter Peder Nielsen Winter i Flamsted (St. Restrup skiftebreve 1749-63, G.141-88). Enken Karen Gregersdatter nævnes sammen med børnene:

Gregers Pedersen, 52 år, bosat i Sønderholm.
Niels Pedersen, 49 år, bosat i Nørholm.
Poul Pedersen, 46 år, skal overtage gården.
Lars Pedersen, 39 år, hjemme.
Kirsten Pedersdatter gift med Erik Larsen i Håls,
som begge er døde, men havde efterladt sig 6 børn:
Peder Eriksen, 25 år, tjener i Håls.
Lars Eriksen, 23 år, ligeledes i Håls.
Poul Eriksen, 22 år, tjener i Bunderup.
Kirsten Eriksdatter, gift med Søren Jensen, skomager i
Skovstrup.
Maren Eriksdatter, 20 år, tjener i Flamsted.
Karen Eriksdatter, 16 år, tjener i Håls.

Anne Pedersdatter, gift med Lars Pedersen i Håls på
Lindenberg gods.

Maren Pedersdatter, død, havde været gift med Søren Peder-
sen i Håls, med hvem hun havde børnene:

Peder Sørensen, 6 år.
Søren Sørensen, 4 år.

Selve indboet registreres ikke, men det nævnes at Peder
Winter var ejer af dele af Gerding sogns kongetiende, som
blev vurderet til 100 slettedaler, som deles ligeligt mel-
lem arvingerne - undtagen sønnen Poul - således at sønner-
ne fik 14-4-14 2/9.

JENS JENSEN FREBIERG

464

Han var fæster af en gård på knap 3 tdr. hartkorn i Ellids-
høj by og sogn under Ålborg hospital. - Sønnen Claus Frei-
berg overtog senere fæstet af gården (se ane nr. 232-33).
Jens Jensen Freiberg var født c. 1641, men hans herkomst
kendes desværre ikke. Tilnavnet Freiberg må stamme fra den
lille landsby Fredbjerg i Farsø sogn i Gislum herred - det
kunne tænkes, at der har været en forbindelse med den lille
lavadelige slægt Freberg, hvor navnet Jens er meget brugt,
men noget sikkert kan ikke siges derom.
Jens Jensen Freiberg døde 1703 i Ellidshøj, begravedes den
1. september, 62 år gammel.

Han blev gift før 1675 med

JOHANNE CLAUDATTER

465

Johanne der var født senest 1650, var ligeledes af ukendt herkomst.

Hun døde efter 1714, men hendes død er forgæves søgt i kirkebogen.

Den 29.8.1705 blev der afholdt skifte mellem Johanne Claudatter, dslig Jens Frebiere, der er død for 2 år siden, og hendes søn Claus Jensen Friberg, som fællesskab med moderen havde gården i fæste.

Det nævnes at parret foruden sønnen Claus kun havde sønnen Morten Jensen Frebiere.

Gårdens indbo er ganske almindeligt;

besætningen bestod af:

1 brun hoppe 12 år	6 slettedaler
1 do. 6 år	8-
1 gul hoppe 7 år	10-
1 sortbrun hest 11 år	6-
1 grå hest 3 år	6-
1 rød hest 3 år	6-
1 liden sortbrun plag i 3. år	4-
2 stude 4 år	11-
1 ravnsort ko 4 år	4-
1 sorthjelmet ko 8 år	4-
1 hjelmet stud 3 år	3-2-0
1 sort hjelmet kvie	2-
1 ravnsort do.	1-2-0
2 kalve	1-0-0
18 gl. får og 1 vædder	11-3-8
9 lam	3-1-8
2 galtesvin årgamle	2-
1 so med 4 grise	2-1-0
24 gl. og unge gæs	3-3-0

De samlede aktiver beløb lig til 153 slettedaler 3 mark og passiverne til 129-3-4, så til deling mellem enken og sønnen Claus (Morten havde givet afkald) blev 25-3-12.

Niels Winter var gårdmand i Voldsted by og sogn - gården blev efter hans død overtaget af enkens anden mand Laurids Vognsen.

Niels Pedersen Winter var født c. 1631, men hans forældre kendes ikke.

Han døde i december 1699 i Voldsted.

Han blev gift - måske for anden gang - senest 1670 i Voldsted med

KIRSTEN PEDERSDATTER

473

Hun var født c. 1657 i Voldsted, datter af Peder Henriksen og hustru Kirsten Knudsdatter.

Kirsten Pedersdatter døde 1728 i Voldsted, begravedes 23. post trinitatis, 71 år 8 mdr. 14 dage gammel.

Efter Niels Winters død blev hun gift anden gang den 12. december 1700 i Voldsted med Laurids Vognsen.

Han der var født c. 1667, døde 1713 i Voldsted, begravedes den 21 februar, 46 år gammel.

GREGERS POULSEN

474

Han var fæster af enstedgården Flamsted i Gunnerup sogn, hvis hartkorn i 1688 blev forandret fra 19-3-3-5/3 til 20-5-0-2; Flamsted hørte under St. Restrup.

Gregers var født c. 1629 i Håls i Gunderup sogn, søn af Poul Gregersen og hustru Maren Nielsdatter.

Han døde 1708 i Flamsted, begravedes 6. trinir., 79 år gammel

Gregers Poulsen blev gift den 17.6.1666 i Blenstrup med

ANNE KNUDSDATTER

475

Hun var født c. 1640 i Horsens i Blendstrup sogn, datter af Knud Jensen og hustru Karen Christensdatter.

Anne Knudsdatter døde 1719 i Flamsted, begravedes festo ascens. J. Ch., 79 år og nogle uger gammel.

PEDER HENRIKSEN

946

Han var gårdmand i Voldsted by og sogn.

Peder Henriksen var født c. 1618 - og hans far skal have heddet Henrik Nielsen og have været bosat i Voldsted, men ellers vides intet sikkert.

Peder Henriksen døde i 1704 i Voldsted, begravedes den 21. oktober, 86 år ringere nogle måneder.

Han blev gift den 16. november 1651 i Blendstrup med

KIRSTEN KNUSDATTER

947

Hun var født - vel omkring 1631 - i Horsens i Blendstrup sogn, datter af Knud Jensen og hustru Karen Christensdatter, se under ane nr. 950-51.

Kirsten Knudsdatter døde 1697 i Voldsted, begravedes den 22. november.

POUL GREGERSEN

948

Han var gårdmand i Håls i Gunderup sogn.

Poul Gregersen, der vel var født omkring år 1600, døde den 26. september 1662 i Håls, begravedes mikkelsdag.

Han blev gift senest 1627 med

MAREN NIELSDATTER

949

Hun døde efter 1652, men hendes død er ikke fundet i kirkebogen.

KNUD JENSEN

950

Han var gårdmand i Horsens i Blendstrup sogn.

Knud Jensen var født c. 1594 - efter al sansynlighed i Horsens, se nedenfor.

Knud Jensen i Horsens døde den 16. marts 1655 om aftenen i sin alders 61. år.

Han blev gift senest 1630 med

Hun døde i 1678 i Horsens, begravedes den 17. september (uden aldersangivelse).

Dette ægtepar forekommer to steder i anetavlen, fordi datterdatteren Kirsten Petersdatter (se ane nr. 472.73) blev mor til Peder Nielsen Winter (se ane nr. 236-37), som i 1702 blev gift med sin mors kusine Karen Gregersdatter, der ligeledes var datterdatter af dette ægtepar.

TILLÆG

Knud Jensen, c. 1594-1655, gårdmand i Horsens, var kun delvis af ukendt herkomst. I 1650 stod hans søster Inger Jensdatter fadder til datteren Johanne - og disse to (Knud og Inger) var tydeligvis nok søskende til Niels Jensen, født c. 1595/1600, død 1667, ligeledes gårdmand i Horsens, og muligvis også søskende til Mads Jensen c. 1607-1688, også gårdmand i Horsens.

Knud Jensen og hans søskende kan udmærket have været børn af Jens Pedersen og Kirsten Madsdatter, der ifølge Ålborg-hus lens jordebog 1617/18 var fæstere af den store gård i Horsens (c. 12 tdr hartkorn), Som ovennævnte Niels Jensen senere overtog.

Det er ganske interessant at se, at slægten Ejdrups ældst kendte stamfar Knud Jensen var bror til den ansete Niels Jensen, der fra 1633 til sin død 1667 var herredsfoged i Hellum herred, og som var stamfar til Jyllands store digter St. St. Blicher.

Niels Jensen og hans hustru Maren(?) Jensdatter, en præstedatter fra Gerding-Bløndstrup, var forældre til:

1. Jens Nielsen Horsens, c. 1637-1686, fra 1675 sognepræst i Bælum-Solbjerg, gift 1676 med Maren Pedersdatter, c. 1651-1731, plejedatter af Didrich Blicher, købmand og bartskær i Ålborg, fra hvem navnet Blicher stammer.

Deres søn var Peder Blicher, præst på Lolland, han blev farfar til Grundtvigs første kone Lise Blicher.

en ældre søn var:

2. Niels Jensen Blicher, 1678-1735, fra 1709 residerende

kapellan i Rødding- Løvel- Pederstrup ved Viborg.

Gift med Ursula Marie Aabye, c.1676-1756;

deres søn var:

3. Jens Nielsen Blicher, c. 1711-1765, fra 1747 til 60
sognepræst i Øster Starup- Nebel ved Kolding, derpå
sognepræst i Gaurslund-Vinding ved Vejle.
4. Niels Blicher, 1748-1839, sognepræst i Vium-Lyngård
ved Viborg 1779-95, derpå fra 1795-1822 sognepræst
i Randlev-Bjerager ved Horsens.
Gift med Kirstine Marie Curtz, 1753-1820;
deres søn var:
- 5 Steen Steensen Blicher, 1782-1848, præstegårdsforpag-
ter i Randlev 1811-19, sognepræst i Torning-Lyngård
ved Viborg 1819-25, derpå sognepræst i Spentrup-Gassum
ved Randers 1825-47.
Gift med Ernestine Juliane Berg, 1793-1875.

Regnes der med Ejdrup-slægtens afstamning gennem Knud
Jensens datter Anne (se ane nr. 474-75) kommer digter-
præsten Blicher i samme generation som den jævnaldrende,
uheldige og bensvage Anne Clausdatter, 1784-1846, se ane
nr. 28-29; hendes oldemor Karen Gregersdatter, se ane nr.
236-37, var næstsøskendebarn til Blichers oldefar Niels
Blicher i Rødding.